

RIKSDAGENS PROTOKOLL



1952

ANDRA KAMMAREN

Nr 10

15—19 mars.

Debatter m. m.

Lördagen den 15 mars.

	Sid.
Interpellation av Herr Lundberg ang. åtgärder för att säkra tillgången på matpotatis	3

Tisdagen den 18 mars.

Svar på interpellation av Herr Ahlsten ang. driftbidrag till folkhögskolor	6
Interpellation av Herr Johansson i Stockholm ang. åstadkommande av likartade inresebestämmelser i USA och Sverige	7

Onsdagen den 19 mars.

Riksdagens påskferier	10
Svar på fråga av Fru Västberg ang. återställande av de sociala förmånernas realvärde	10
Motion om anstånd med upprättande av röstlängd under år, då allmänna val icke skola förrättas	20
Utgifter under riksstatens femte huvudtitel:	
Ferieresor för barn	22
Driften av barnkolonier	25
Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården	25
Inrättande av inackorderingshem	29
Ersättning till inackorderingshem för driftförluster	30
Bidrag till erkända arbetslöshetskassor	34
Kostnader för arbetslöshetens bekämpande	35
Bostadsstyrelsen: Avlöningar	36

	Sid.
Yrkesinspektionen: Avlöningar	41
Ersättning för skador vållade av vissa rymlingar	44
Social upplysningsfilm	45
Kapitalinvesteringar för kommunikationsverken:	
Järnvägsbyggnader m. m.	49
Biltrafik	50
Sexualbrottslingarnas behandling	57
Frågeinstitutets utveckling	62

Samtliga avgjorda ärenden.

<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 5, ang. folkmordskonventionen	19
<i>Konstitutionsutskottets</i> memorial nr 9, ang. ändrad lydelse av §§ 17 och 18 riksdagsstadgan.	20
— utlåtande nr 10, ang. anstånd med röstlängd, då val icke förrättas	20
— nr 11, ang. en socialförsäkringsombudsman	21
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 5, ang. utgifter under femte huvudtiteln (socialdepartementet)	22
— nr 9, ang. kapitalinvesteringar för kommunikationsverken	49
— nr 51, ang. skyddsarbeten å Uppsala domkyrka m. m.	57
— nr 52, ang. utgifter å tilläggsstat II (kommunikationsdepartementet)	57
— nr 53, ang. disposition av äldre anslag	57
— nr 54, ang. underskottet för luftfartsfonden	57
— nr 55, ang. löne- och pensionsreglering för professorer m. fl.	57
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 14, ang. tullfrihet för Rädda barnen	57
— nr 16, ang. beskattning av periodiskt understöd samt avdrag för studiekostnader	57
— nr 18, ang. ändringar i förordningen om nöjesskatt	57
— nr 19, ang. ändrad lydelse av 2 § förordningen ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å vin	57
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 7, ang. redovisning och revision för koncerner	57
— nr 8, ang. sexualbrottslingarnas behandling m. m.	57
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 23, ang. bestridandet av kostnaderna för försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten	61
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 10, ang. ändring i lagen om allmänna vägar, m. m.	61
<i>Andra kammarens allmänna beredningsutskotts</i> utlåtande nr 8, ang. skolbetygsbeteckningarna i de nordiska länderna	61
— nr 9, ang. förlängd giltighet för tur och returbiljetter å järnväg	61

Lördagen den 15 mars.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet följande Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner, nämligen

nr 86, angående anslag till ersättningar till de förutvarande ombordanställda m. fl. å motorfartyget Ningpo; och

nr 87, angående åtgärder till främjande av bränsleförsörjningen.

§ 3.

Föredrogs den av herr *Gustafsson* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående den av 1950 års riksdag begärda utredningen om ett effektivare taxeringsförfarande, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4.

Interpellation ang. åtgärder för att säkra tillgången på matpotatis.

Ordet lämnades på begäran till

Herr LUNDBERG, som anförde: Herr talman! Potatis ingår som en betydelsefull del i vårt kosthåll. Dess smak och kvalitet har därför stor betydelse för de svenska hushållen, och det är angeläget att fullgod matpotatis med god smak kan ställas till konsumenternas förfogande. Tyvärr synes detta ej vara fallet, och konsumenterna ha goda skäl för missnöje på detta område.

Vad orsaken till det bristande intresset är att finna, när det gäller få fram god kvalitetspotatis, är svårt att avgöra. Det synes dock som om den goda lönsamheten och den garanterade inkomsten inom jordbruksnäringen haft en återhållande verkan, när det gällt hänsyn till konsumentintresset. Forskningen i vad det gäller potatissorter etc. förefaller icke vara försummad, men tyvärr synes intresset för att tillvarata forskningens resultat vara ringa, speciellt hos de större producenterna, som mera tycks beakta synpunkten att potatisen hellre skall drickas än ätas.

Prisstegringen har varit kraftig. År 1938 kostade 100 kg. matpotatis 8 kr. 66 öre för att 1951 ha ett pris av 25 kr. 84 öre. Konsumtionen är betydande. Enligt Jordbruksekonomiska Meddelanden var den 1939 738 milj. kg. för en kostnad av 83 milj. kr., 1949 var kvantiteten 870 milj. kg. och kostnaden 169,6 milj. kr., för att 1951 på en till 840 milj. kg. minskad kvantitet dra en kostnad av 256,3 milj. kronor. När jordbrukskalkylen för producenterna ger plats för dessa prisuttag, borde dessa även ha en viss skyldighet gentemot konsumentintresset.

De höga priserna för undermålig matpotatis måste beaktas av statsmakterna och åtgärder vidtagas för att få en rättelse till stånd. För att komma till rätta med dagens bekymmer för matpotatisen kan det bli nödvändigt med en vidgad import, exempelvis från Danmark. Då det gäller framtiden, inte minst kommande skörd, måste staten genom upplysning, rådgivning och effektiv kvalitetskontroll hos producenterna frammana mera intresse för att inom landet få fram god matpotatis. Skulle lönsamheten inom jordbruket ha blivit så god, att konkurrensintresset försvunnit och lämnat plats för slen-

Interpellation ang. åtgärder för att säkra tillgången på matpotatis.

trian, bör även detta rättas till. Kan en rättelse icke på detta sätt ernås, måste även andra vägar prövas. Det gäller då att genom en förändrad jordlagstiftning söka intressera konsumentorganisationer för att förvärva jordbruk och åstadkomma rationell odling, där konsumentintresset av god smak och kvalitet blir beaktat. Dagens läge när det gäller matpotatis är sådant, att konsumenterna förväntar ett initiativ från statsmakernas sida.

Med hänvisning till det anförda får jag hemställa om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande frågor:

1. Har herr statsrådet uppmärksammat den av mig påtalade bristen på god matpotatis, och har åtgärder vidtagits för att i dagens läge förbättra samt för framtiden säkra tillgången på densamma?

2. Om så är fallet, är herr statsrådet villig att lämna en redogörelse över dagsläget samt de åtgärder, som anses nödvändiga att vidtaga för att i framtiden säkra tillgången på matpotatis med god smak och kvalitet?

Denna anhållan bordlades.

§ 5.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1952/53 till utrustning för vindtunnelanläggning m. m. vid flygtekniska försöksanstalten och till säkerhetsanstalter för sjöfarten;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1952/53 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1952/53 under försvarets fonder m. m.;

nr 84, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t beträffande försvarets fastighetsfond gjorda framställningar om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52; och

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förläggande av den under försvarets fabriksverk hörande centrala beklädnadsverkstaden till Karlskrona m. m.

§ 6.

Till bordläggning anmälades:

utrikesutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av Förenta Nationernas konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (genocide);

konstitutionsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 9, med förslag till ändrad lydelse av §§ 17 och 18 riksdagsstadgan;

nr 10, i anledning av väckt motion om anstånd med upprättande av röstlängd under år, då allmänna val icke skola förrättas; och

nr 11, i anledning av väckt motion om sådan ändring i grundlagarna, som erfordras för utseende av en riksdagens socialförsäkringsombudsman;

statsutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1952/53 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1952/53, i vad

avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till vissa skyddsarbeten å Uppsala domkyrka m. m.;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser kapitalinvesteringar inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för budgetåret 1952/53 av underskottet för luftfartsfonden; och

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för professorer och vissa andra akademiska lärare m. fl. jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen Rädda barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter;

nr 16, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser angående beskattning av periodiskt understöd samt om rätt att vid taxering till inkomstskatt åtnjuta avdrag för vissa studiekostnader;

nr 18, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i förordningen om nöjesskatt; och

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 28 maj 1943 (nr 259) angående omsättnings- och utskänkningskatt å vin;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner

om utredning rörande redovisning och revision för koncerner; och

nr 8, i anledning av väckt motion om planläggning av åtgärder för sexualbrottslingarnas behandling m. m.;

andra lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckta motioner om nedläggning av socialförsäkringsbolagens bidrag till bestridande av omkostnaderna för försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens verksamhet;

tredje lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1943 (nr 431) om allmänna vägar, m. m.; samt

andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 8, över motion om utredning i syfte att åstadkomma likformiga betygsbeteckningar vid de nordiska ländernas skolor; och

nr 9, dels över motion om förlängd giltighetstid för tur och returbiljett, som utfärdas för resa från och tillbaka till järnvägsstation norr om polcirkeln, dels ock över motion om utsträckning av giltighetstiden för tur och returbiljetter å järnväg.

§ 7.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen:

nr 94, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete;

nr 95, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 63 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm;

nr 98, angående anslag för budgetåret 1952/53 till främjande av lärlingsutbildningen inom muraryrket m. m.;

nr 101, med förslag till förordning om ändring i vapenförordningen den 10 juni 1949 (nr 340); och

Svar på interpellation ang. driftsbidrag till folkhögskolor.

nr 106, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 och 4 §§ förordningen den 6 juni 1925 (nr 172) med vissa bestämmelser angående befattningshavares vid polisväsendet rätt till lön och pension m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 2.07 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Tisdagen den 18 mars.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 11 och den 12 innevarande mars.

§ 2.

Herr talmannen meddelade, att fru Sjöstrand, som vid kammarens sammanträde den 12 mars med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Svar på interpellation ang. driftsbidrag till folkhögskolor.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON, erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Ahlsten frågat mig, om jag är beredd att inom snar framtid till riksdagen framlägga förslag om driftsbidrag till folkhögskolor, eventuellt provisoriskt utformade bidrag i avvaktan på slutförandet av pågående utredning.

Som svar härpå vill jag endast erinra om att 1946 års skolkommissions arbete skall vara avslutat i och med utgången av juni månad detta år. Före denna tidpunkt kommer, efter vad jag inhämtat, kommissionens folkhögskoledelegation att framlägga sitt betänkande angående folkhögskolans ställning i skolväsendet.

Även den av interpellanten berörda frågan torde i samband härmed komma att behandlas. Under sådana förhållanden bör utredningens resultat avvaktas, innan frågan om driftsbidrag till folkhögskolor upptages till prövning.

Härpå anförde

Herr AHLSTEN: Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för svaret.

Svaret är ju kort, men det innehåller ungefär vad som behöver sägas i detta sammanhang. Jag förstår att frågan om driftsbidrag till folkhögskolorna snart kommer att prövas av regeringen. Jag vill bara uttala den förhoppningen, att denna prövning kommer att leda till ett för skolorna gynnsamt resultat, och jag är övertygad om att så också kommer att bli fallet.

Landstingen fick i höstas vidtaga betydande skattehöjningar, och det är inte så roligt, om man tillhör ett landsting med en skatt på 5 kronor 80 öre per skattekrona, att komma med en framställning om ökade anslag till folkhögskolorna. Kostnaden för underhåll av byggnader och för bränsle ävensom andra kostnader har ju ökat väsentligt, och huvudmännen måste därför vidkännas ökade utgifter. Om detta är besvärligt för landstingen, är det kanske ännu

Interpellation ang. åstadkommande av likartade inresebestämmelser i USA och Sverige.

mer besvärligt för de enskilda stiftelserna av olika slag, som ju i stor utsträckning får lita till enskildas gåvor och som nu måste ställa betydligt större krav på givarna.

Jag vill endast uttala den förhoppningen och förvissningen, att denna fråga kommer att bli prövad av statsrådet på ett sätt som blir förmånligt för skolorna, och med det ber jag att än en gång få uttala ett tack för det svar jag har fått.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 94, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete;

till konstitutionsutskottet propositionen nr 95, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 63 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm;

till statsutskottet propositionen nr 98, angående anslag för budgetåret 1952/53 till främjande av lärlingsutbildningen inom muraryrket m. m.; samt

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 101, med förslag till förordning om ändring i vapenförordningen den 10 juni 1949 (nr 340); och

nr 106, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 och 4 §§ förordningen den 6 juni 1925 (nr 172) med vissa bestämmelser angående befattningshavares vid polisväsendet rätt till lön och pension m. m.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtande nr 5, konstitutionsutskottets memorial och utlåtanden

nr 9—11, statsutskottets utlåtanden nr 5 och 9 samt 51—55, bevillningsutskottets betänkanden nr 14, 16, 18 och 19, första lagutskottets utlåtanden nr 7 och 8, andra lagutskottets utlåtande nr 23, tredje lagutskottets utlåtande nr 10 samt andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden nr 8—9.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Lundberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående åtgärder för att säkra tillgången på matpotatis.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Interpellation ang. åstadkommande av likartade inresebestämmelser i USA och Sverige.

Herr *JOHANSSON* i Stockholm erhöi på begäran ordet och yttrade: Herr talman! I överenskommelsen angående ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Amerikas förenta stater, det s. k. Marshallavtalet, säges i artikel V:

»Sveriges regering kommer att samarbeta med Förenta staternas regering för att underlätta och uppmuntra främjandet och utvecklingen av amerikanska medborgares resor till och i de deltagande länderna.»

Detta är som synes ett ensidigt åtagande från Sveriges sida, vilket icke motsvaras av liknande förmåner för svenska medborgare i USA. I praktiken har artikel V fått innebörden att årligen flera tiotusentals amerikaner släppes in i Sverige utan passvisering medan svenska medborgare är underkastade mycket stränga inresebestämmelser och utsättes för trakasserier i USA.

De amerikaner, som släppes in i vårt land utan visering, är tydligen icke föremål för någon som helst kontroll. En

Interpellation ang. åstadkommande av likartade inresebestämmelser i USA och Sverige.

socialdemokratisk tidning, Motala Posten, skrev för några dagar sedan att det »existerar ett så intensivt umgänge med bl. a. amerikanerna här i landet att för deras del knappast några hemligheter längre finns — och dock lär de hålla sig med sin speciella form av kunska-pande».

Samtidigt som amerikanerna åtnjuter dessa utomordentliga friheter i Sverige har de skärpt sina egna inrese- och utresebestämmelser till det yttersta. Ett flertal stora vetenskapliga kongresser har måst flyttas från USA till andra länder därför att USA vägrar inresa för världsberömda vetenskapsmän om de exempelvis någon gång gjort ett uttalande för freds rörelsens paroller.

Svenska medborgare, som någon gång av sitt liv tillhört den kommunistiska rörelsen eller varit verksamma i fredsrörelsen eller andra för USA misshagliga organisationer, utestänges från varje möjlighet att besöka USA. Svenska medborgare, som lämnat den kommunistiska rörelsen och nu är verksamma i andra organisationer, har visserligen efter vittgående undersökningar och många rekommendationer kunnat beviljas inresa men underkastats långa och pinsamma förhör när de anlant till New York. Vi kan anföra flera exempel. Det har även inträffat att en svensk medborgare vägrades amerikanskt visum endast därför att han råkade ha samma högst vanliga förnamn och efternamn som en medlem av det kommunistiska ungdomsförbundet i Sverige.

USA:s skärpta inresebestämmelser har bl.a. haft stora skadeverkningar för svenska sjömän. På grund av den under rättelseverksamhet som utövas av bl. a. de amerikanska konsulaten, har svenska sjömän svartlistats och förbjudits landstiga i amerikanska hamnar, kastats i fängelse och utsatts för andra trakasserier utan att de begått den minsta förseelse. Detta har tagit en sådan omfattning att svenska rederier för att undgå besvärligheter följt denna ame-

rikanska svartlistning och hindrat svenska sjömän att mönstra på amerikabåtar för deras åsikters skull. Amerika har således tillåtit sig grov inblandning i svenska medborgares arbetsmöjligheter ombord på svenska fartyg.

Den amerikanska gränskontrollen är lika snäv för utresa. Flera svenskar, som vistats länge i USA och gjort sig kända som aktiva fackföreningsmän, har av denna anledning vägrats utresa när de önskat resa hem på besök i det gamla hemmet.

I svaret på herr Halléns interpellation för några veckor sedan uttalade utrikesministern sig för likformiga bestämmelser i umgänget mellan vårt land och andra nationer. Då vi gärna vill förutsätta att denna önskan även gäller umgänget västerut, anhåller jag om kammarens tillstånd att till hans excellens ministern för utrikes ärendena få framställa följande interpellation:

Har herr utrikesministern för avsikt att taga något initiativ för att åstadkomma mera likartade inresebestämmelser i USA och Sverige, så att icke svenska medborgare i fortsättningen utsättes för alla slags trakasserier och t. o. m. på amerikanskt initiativ förvägras rätten att arbeta på svenska fartyg, medan amerikanska medborgare utan visering och utan någon som helst kontroll får resa hur de önskar i vårt land?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 72, i anledning av väckta motioner om förhöjda dagtraktamenten åt landstingsmän; samt

från tredje lagutskottet:

nr 87, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om häradsallmänningar, m. m., dels ock

motioner, som väckts i anledning av propositionen;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag ur kyrkofonden för tillfällig arbetshjälp åt domkapiteln och stiftsnämnderna i samband med prästlönereformens genomförande;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ogiltighet av sämjedelning av jord inom vissa delar av Kopparbergs län; och

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sammanföring av samfälld vägmark med angränsande fastighet m. m.

Vidare anmäldes och godkändes bankokskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 88, till fullmäktige i riksbanken angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning m. m.; och

nr 89, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning m. m.

Slutligen anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 93, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens konferens år 1951 vid dess trettiofjärde sammanträde fattade beslut.

§ 9.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 96, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1952/53, m. m.;

nr 102, angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.;

nr 103, angående vissa frågor rörande blind- och dövstumundervisningen;

nr 104, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 4 förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank, m. m.;

nr 105, med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 förordningen den 17 maj 1935 (nr 176) angående Konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m.;

nr 109, angående organisationen av den lokala försöksverksamheten på jordbrukets område, m. m.;

nr 110, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1946 (nr 408) om användande av statspolispersonal för vissa särskilda uppgifter;

nr 111, med förslag till lag om fortsatt giltighet av utlänningslagen den 15 juni 1945 (nr 315);

nr 112, angående vissa frågor i samband med omläggning av föreningen Styrösö kustsanatoriums verksamhet m. m.;

nr 115, angående anslag till lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader;

nr 117, angående viss förstärkning av vitaminavdelningen vid statens institut för folkhälsan; och

nr 119, angående anslag för budgetåret 1952/53 till avlöningar och omkostnader vid poliskåren i Boden.

Dessa propositioner bordlades.

§ 10.

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 79, med förslag till förordning om konjunkturskatt för år 1952 m. m. motionerna:

nr 502 av herr *Edström*;

nr 503 av herr *Ståhl*;

nr 504 av herr *Hjalmarson m. fl.*;

nr 505 av herr *Johansson i Mysinge*;

nr 506 av herr *Hagberg i Luleå m. fl.*;

nr 507 av herr *Nilsson i Svalöv*;

nr 508 av herr *Ohlin m. fl.*; och

nr 509 av fru *Sandström*, samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 82, med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen

Riksdagens påskferier. — Svar på fråga angående återställandet av de sociala förmånernas realvärde.

den 30 juni 1947 (nr 303) motionen nr 510 av herr *Hjalmarson m. fl.*

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 4.13 em.

Dessa motioner bordlades.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 19 mars.

Kl. 10 fm.

§ 1.

Justerades protokollet för den 13 in-
nevarande mars.

§ 2.

Riksdagens påskferier.

Herr TALMANNEN yttrade: Efter samråd med talmannen i första kam-
maren och talmanskonferensen får jag
beträffande riksdagsarbetet vid påsk-
tiden meddela följande.

De sista arbetsplena före påsk beräk-
nas äga rum torsdagen den 3 instun-
dande april. Påskferierna komma att
börja fredagen den 4 april och pågå
till och med onsdagen den 16 i samma
månad. Kamrarna sammanträda åter
torsdagen den 17 april kl. 2 eftermid-
dagen för anställande av gemensamma
omröstningar, såvida voteringsproposi-
tioner för sådant ändamål blivit dess-
förinnan godkända. I motsatt fall av-
ses, att utskottsarbetet återupptages sag-
da torsdag, den 17 april, varefter kam-
rarnas sammanträden komma att hållas
i sedvanlig ordning. Allt detta gäller
under förutsättning att intet oförutsett
inträffar, som påkallar annan ordning.

§ 3.

Svar på fråga angående återställandet av
de sociala förmånernas realvärde.

Chefen för socialdepartementet, herr
statsrådet STRÅNG erhöll på begäran

ordet för att besvara fru Västbergs
fråga angående åtgärder för återstäl-
lande av de sociala förmånernas real-
värde.

Svaret hade före sammanträdet i
stencilerad form tillställts kammarens
ledamöter, och herr statsrådet Sträng
lämnade nu följande sammanfattning
av svaret:

Herr talman! Fru Västberg har frå-
gat, vilka åtgärder som vidtagits eller
planerats i syfte att snarast infria re-
geringens löfte i programförklaringen,
att de sociala förmånernas realvärde
skall återställas. Med anledning härav
har jag låtit utarbeta en tämligen ut-
förlig redogörelse, som utdelats till
kammarens ledamöter. Av redogörelsen
framgår, att reglerna för ett stort antal
av de sociala bidragen nyligen har om-
prövats eller vid denna riksdag kom-
mer att omprövas med hänsyn till pen-
ningvärdets förändringar under de se-
naste åren. För en del förmåner gäller,
att deras konstruktion befinner sig un-
der prövning av ämbetsverk eller sär-
skilda sakkunniga. Det kan förutsät-
tas, att dessa utredningar med hänsyn
till lägets krav kommer att genomföras
så snabbt som det är möjligt.

Jag tror att det kan sägas, att de ge-
nomförda eller planerade åtgärderna —
dock med barnbidragen som ett viktigt
undantag — kommer att visa sig fylla
kravet på bevarande av förmånernas
realvärde. De planerade åtgärderna

Svar på fråga angående återställandet av de sociala förmånernas realvärde.

kommer dock att kräva ytterligare finansiella insatser.

Beträffande barnbidragen vill jag påpeka, att en höjning med t. ex. 30 procent såsom kompensation för levnadskostnadernas stegring, d. v. s. från 290 till låt säga 380 kronor, skulle medföra en ökad statsutgift på drygt 158 miljoner kronor. Kostnaderna för barnbidragen uppgår nu till omkring en halv miljard per år. Det har icke f. n. ansetts vara möjligt att belasta budgeten med ytterligare kostnader för barnbidrag. Jag vill i detta sammanhang nämna, att kostnaderna för indextillägg på folkpensioner för nästa budgetår har beräknats till 205 miljoner kronor. Det är högst sannolikt, att folkpensionärerna inom kort får ytterligare ett indextillägg och att denna summa kommer att behöva räknas upp med cirka 34 miljoner. Därmed kommer statens sammanlagda kostnader för folkpensioneringen att stiga till omkring en miljard kronor, utan att därför folkpensionärerna erhållit någon del av den allmänna standardhöjning som andra grupper kommit i åtnjutande av sedan pensionsbeloppen bestämdes.

Regeringen måste helt naturligt ha dessa fakta i minnet vid bedömandet av möjligheterna till skattesänkning och till en fortsättning av det sociala reformverket.

Detta är det besked som jag i dagens läge anser mig kunna ge som svar på fru Västbergs fråga.

Det inom kammaren utdelade svaret var i sin helhet av följande lydelse:

Herr talman! Fru Västberg har frågat, vilka åtgärder som vidtagits eller planerats i syfte att snarast infria regeringens löfte i programförklaringen, att de sociala förmånernas realvärde skall återställas. Med anledning härav vill jag lämna följande redogörelse.

Sådana förmåner, som utgår i naturform — t. ex. anstaltsvård, skolmåltider, resor — påverkas av penningvärdeförsämringen på ett för den enskilde

märkbart sätt endast om standarden sänkes eller om avgifter påläggas eller höjes.

Då det gäller kontanta förmåner har man att skilja mellan sådana, som utgår med ett fixerat enhetligt belopp och sådana, som utgår med varierande belopp under ett visst tak. De enhetliga bidragen, t. ex. barnbidrag och allmän ålderspension, påverkas genomgående av en penningvärdeförsämring. För de maximerade förmånerna, till vilka kan räknas sådana som mödrahjälp men även olycksfallsförsäkring o. d., kan man inom den angivna ramen till en viss grad möta en penningvärdeförsämring.

I fråga om inkomstprövade förmåner påverkar penningvärdeförsämringen inkomstgränsernas innebörd därhän, att inkomstprövningen skärpes. För individuellt behovsprövade förmåner gäller, att prövningen måste anpassas till levnadskostnadsnivån om förmånens värde inte skall minska.

För bidrag till vissa klart avgränsade ändamål, i första hand bidrag avsedda att minska bostadskostnaden, gäller att en levnadskostnadsstegring i och för sig inte behöver påverka förmånens värde; en värdeförsämring inträder i det nämnda fallet endast om bostadskostnaden stiger.

Jag skall härefter lämna en redogörelse för de åtgärder som vidtagits eller planeras beträffande olika sociala förmåner. Därvid förutskickas emellertid, att det endast är utvecklingen under senare år, låt säga under efterkrigsfiden, som bör beaktas. Under denna tid har sociala förmåner kommit att spela en sådan roll i den enskildes och samhällets ekonomi, att problemen om förmånernas realvärde blivit större och viktigare än någonsin. Det torde också vara de senaste årens levnadskostnadsstegring, som aktualiserat frågan.

1. Folkpensioneringen. Vad först folkpensioneringen angår vill jag erinra om att då folkpensioneringslagen be-

Svar på fråga angående återställandet av de sociala förmånernas realvärde.

handlades i riksdagen 1946, uttalade min företrädare i ämbetet ett löfte, att folkpensionärerna icke skulle behöva vänta på förslag om dyrtidstillägg, där-est prisutvecklingen skulle motivera en sådan åtgärd. Dyrtidstillägg beslöts också redan under det första år då de nya pensionerna utbetalades, nämligen 1948, och sedan prisutvecklingen visat det berättigade däri, infördes 1950 en indexreglering av folkpensionerna.

Denna indexreglering gäller emellertid inte alla förmåner inom folkpensioneringen. Sålunda är de inkomstprövade bostadstilläggen undantagna. Någon generell ökning av bostadskostnaderna, som kunnat motivera en indexreglering av bostadstilläggen, har hittills inte inträffat. Däremot har penningvärdeförsämringen inneburit en skärpning av inkomstprövningen av bostadstilläggen och övriga inkomstprövade pensionsförmåner. Genom den proposition, byggd på folkpensionsrevisionens förslag, som kommer att framläggas för innevarande års riksdag, torde detta missförhållande kunna rättas till. Genom den omläggning i fråga om bostadstilläggen, som folkpensionsrevisionen förordat, bl. a. innebärande att den nuvarande bostadskostnadsgrupperingen slopas, torde möjligheterna till en anpassning av folkpensionernas totalbelopp till de faktiska levnadskostnaderna och till ortens standard bliva större än hittills.

Inte heller blindtillägget är indexreglerat. Ändrade bestämmelser om detta tillägg överväges nu inom socialdepartementet.

Bidraget till änkor och änklingsbidraget med barn under 10 år indexreglerades samtidigt med folkpensionerna. Det bostadstillägg som kan utgå i detta fall påverkas av folkpensionsrevisionens förslag. Änkepensioneringskommittén kommer inom den närmaste tiden att framlägga förslag till justeringar i fråga om såväl änke- och änklingsbidraget som änkepensionerna.

Då det gäller inkomstgränserna för inkomstprövade folkpensionsförmåner har folkpensionsrevisionen föreslagit förbättringar avsedda att inte endast kompensera penningvärdeförsämringen utan även lämna visst utrymme för tjänstepensioner för arbetare och anställda i enskild tjänst. Även detta önskemål torde bliva tillgodosett i den kommande propositionen.

2. *Sjukförsäkringen.* Årets riksdag har beträffande den frivilliga sjukförsäkringen beslutat höja gränserna för sjukpenningens belopp till lägst 2 och högst 14 kronor per sjukdag. Den faktiska höjningen får dock den enskilde själv svara för genom höjda avgifter. — Detta beslut kan dock endast betraktas som en, som jag hoppas, kortvarig provisorisk anordning i avvaktan på ett genomförande av en obligatorisk sjukförsäkring. Den sistnämnda frågan är föremål för utredning inom socialförsäkringsutredningen.

3. *Olycksfallsförsäkringen.* Ersättningarna enligt olycksfallsförsäkringslagen ändrades genomgripande 1948. Motsvarande förbättringar har genomförts i de till denna lag anslutna författningarna. Sålunda tillkom 1950 en ny militärsätningsförordning. 1950 beslöts vidare ersättningstillägg till olycksfallsersättningar enligt äldre lagstiftning i syfte att åstadkomma en utjämning mellan ersättningar för olycksfall i arbete vid olika tidpunkter. För närvarande behandlar riksdagen ett förslag om ytterligare livräntetillägg åt vissa livräntetagare enligt 1901 års olycksfallsersättningslag. I propositionen härom (nr 81) har jag uttalat, att de förändringar som penningvärdet undergått på senare tid utgör motiv för en prövning av frågan om kompensation för stegrade levnadskostnader till olika kategorier, som uppstår ersättning i anledning av yrkesskada. Riksförsäkringsanstalten har fått i uppdrag att utarbeta ett förslag i detta syfte, och

Svar på fråga angående återställandet av de sociala förmånernas realvärde.

jag hoppas att frågan skall kunna föreläggas nästa års riksdag.

Vissa lättnader vid beräkningen av rätten till s. k. silikosersättning hoppas jag inom kort skall kunna träda i tillämpning.

Olycksfallsförsäkringens framtida utformning prövas nu av socialförsäkringsutredningen.

Såsom jag inledningsvis antydde tillåter den skala, som tillämpas för olycksfallsersättningarnas beräkning, att hänsyn tas till penninginkomsternas stegring upp till de maximibelopp som gäller vid beräkningen av arbetsförtjänssten. Det är min förhoppning att socialförsäkringsutredningens förslag skall framläggas så snart, att en uppräknings av dessa maximibelopp skall kunna anstå till dess ställning kan tas till spörsmål om en samordning emellan sjuk- och olycksfallsförsäkringen i dess helhet.

4. *Arbetslöshetshjälp.* Daghjälpens maximibelopp höjdes 1950 för de arbetslöshetsförsäkrade från 7 till 8 kronor. En förbättring av försäkringens förmåner med särskild hänsyn till penningvärdets fall hör till de frågor, som nu behandlas av den i höstas tillkallade utredningen för en effektivisering av den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen.

Kontantunderstöden till oförsäkrade eller utförsäkrade arbetslösa har icke höjts sedan 1948 med hänsyn till läget i fråga om arbetslöshetsförsäkringens förmåner. Kontantunderstöd utgår emellertid numera endast till ett mycket ringa antal personer. Arkivarbetslöserna höjdes 1951 från 390 till 455 kronor i månaden i högsta ortsgrupp.

Jag kommer nu till den s. k. familjepolitiska verksamhetens olika typer av förmåner.

5. *Allmänna barnbidrag.* Den fr. o. m. i år genomförda höjningen av de allmänna barnbidragens belopp från 260 till 290 kronor per barn och år sammanhänger med den kommunala orts-

avdragsreformen och innebär icke för andra än de allra sämst ställda någon egentlig höjning av statens bidrag till barnförsörjningskostnaderna. Någon höjning av barnbidragen med hänsyn till penningvärdets fall har hittills icke skett. Jag återkommer i det följande till denna fråga.

6. *Särskilda barnbidrag.* Änkepensioneringskommittén är för närvarande sysselsatt med en översyn av bestämmelserna om de särskilda barnbidragen till i första hand änkors och invaliders barn. I avvaktan på änkepensioneringskommitténs förslag har i proposition (nr 70) till årets riksdag föreslagits provisoriska tillägg till dessa bidrag motsvarande en ökning av bidragens maximibelopp med 25—28 procent. Levnadskostnaderna låg i genomsnitt för 1951 ca 24 procent över genomsnittet för 1947, då de särskilda barnbidragen fick sin nuvarande utformning. Numera har dock stegringen gått längre, varför det torde kunna sägas att den föreslagna förbättringen endast knappt kompenserar penningvärdeförsämringen för bidragstagare med helt särskilt barnbidrag.

Den inkomstprövning som tillämpas för de särskilda barnbidragen har omprövats av folkpensionsrevisionen, och förslag till förbättringar kommer att föreläggas årets riksdag.

7. *Bidragförskott.* Enligt år 1947 fastställda regler utgår s. k. bidragförskott utan inkomstprövning med högst 250 kronor. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att föreslå en provisorisk höjning av maximibeloppet och har i dagarna framlagt förslag om en höjning till 420 kronor eller 35 kronor per månad. Frågan om dessa bidrags höjd har samband med höjden av de underhållsbidrag som domstolarna fastställer för utomäktenskapliga barn och skilsmässobarn m. fl. Lagstiftning om höjning av underhållsbidragen överväges inom justitiedepartementet, och avsikten är att förslag

Svar på fråga angående återställandet av de sociala förmånernas realvärde.

skall föreläggas denna riksdag såväl i denna fråga som i frågan om bidragsförskottens högsta belopp.

8. *Mödrahjälp.* Mödrahjälpens nuvarande högsta värde, 400 kronor eller vid flerbörd 500 kronor, har gällt sedan 1944. Då i princip en fri behovsprövning tillämpas för denna hjälpform och maximibeloppet långt ifrån alltid utgår, lämnar de nu gällande bestämmelserna utrymme för hänsynstagande till en viss penningvärdeförsämring. I de normer för behovsprövningen, som socialstyrelsen rekommenderar mödrahjälpnsämnderna att följa i normalfallen, tas hänsyn till dyrort, barnantal och inkomstnivå. Nya normer har nu utarbetats, varvid de inkomstbelopp som anges har höjts i takt med levnadskostnadsstegringen sedan 1947, då normerna senast fastställdes. Detta kommer att medföra en viss höjning av mödrahjälpsbeloppen och att möjligheterna att erhålla hjälp icke minskas med anledning av penningvärdeförändringen. Det genomsnittliga värdet av hjälpen hade 1950 stigit till 240 kronor.

För att tillgodose det ökade hjälpbehovet bland dem, som har så låga inkomster eller så många barn att de redan tidigare fått det högsta hjälpbeloppet, skulle emellertid maximibeloppen behöva höjas ytterligare.

Frågan om utformningen av det ekonomiska stödet vid havandeskap och barnsbörd utredes för närvarande av såväl socialförsäkringsutredningen som av utredningen rörande arbetslöshetsförsäkringen.

9. *Moderskapspenning och moderskaps hjälp.* Moderskapspenningens belopp är oförändrat 75 kronor sedan 1938. Inkomstgränsen fastställdes senast 1949 till 4 000 kronor beskattningsbar inkomst. Någon höjning av denna gräns eller av bidragsbeloppet har icke planerats med hänsyn till den nyssnämnda omprövningen av hjälpen vid moderskap som pågår inom socialförsäkrings-

utredningen och utredningen rörande arbetslöshetsförsäkringen. Avvägningen av hjälpbeloppet får ses mot bakgrunden av övriga bidrag till barnkostnaderna som införts under senare år. Därtill kommer att de allra flesta har eller lätt kan få tillgång till moderskaps hjälp.

Moderskaps hjälpen erhålles genom sjukkassorna utan inkomstprövning. Beloppet skall enligt 1937 års alltjämt gällande beslut vara lägst 110 kronor och är i allmänhet 125 kronor. Beträffande ändring av reglerna för denna hjälpform gäller vad som nyss sagts om moderskapspenningen.

10. *Ferieresor för barn och husmödrar.* Inkomstgränserna för ferieresorna fastställdes senast 1949, och har sedan 1950 gått vid 4 000 kronor beskattningsbar inkomst. I årets statsverksproposition har föreslagits, att gränsen snarast möjligt skall höjas till 4 300 kronor och fr. o. m. nästa år till 5 200 kronor beskattningsbar inkomst. Stegningen av de belopp i sammanräknad nettoinkomst, som ligger bakom gränsbeloppen för 1950 och 1953 års inkomstprövning, är ungefär 17 procent. Detta innebär en mindre skärpning av inkomstprövningen, varvid dock är att märka, att en mycket stor del av dem som åtnjuter reseförmånerna har inkomster betydligt understigande dessa inkomststreck.

Reseförmånens nominella värde har stigit genom prishöjningarna på järnvägar och busslinjer. Förmånens realvärde skulle ha bibehållits helt, om inte riksdagen förra året beslutat införa en avgift för resorna. En lindring därvidlag har föreslagits för vissa familjer i årets statsverksproposition.

I detta sammanhang må nämnas, att någon höjning av husmodersstipendiernas maximibelopp ej skett med hänsyn till levnadskostnadsutvecklingen.

11. *Fria skolmåltider.* I den mån ingen försämring av måltidernas kvalitet skett — och jag har ingen anledning förmoda att så skulle vara fallet — är denna för-

Svar på fråga angående återställandet av de sociala förmånernas realvärde.

måns realvärde för den enskilde orubbat. Däremot har, trots de i år förordade höjningarna av statsbidraget till skolmåltider, en viss förskjutning mot ökade kostnader för kommunerna i förhållande till staten skett under de senaste åren. Chefen för ecklesiastikdepartementet har nyligen bemyndigats tillkalla sakkunniga för en översyn av de materiella grunderna för dessa statsbidrag.

Vad nyss sagts om skolmåltidernas realvärde gäller i stort sett även förmånen av fri skolmateriel.

12. Studiestipendier. För ett stort antal av de stipendier till skol- och yrkesundervisning, vartill medel anslås under åttonde huvudtiteln, har i år en uppräknings med 15 procent föreslagits. För den största gruppen av dessa stipendier, nämligen grundstipendierna åt landsbygdselever vid högre läroanstalter, vilka måste bo inackorderade på skolorten, har emellertid någon höjning av beloppet, som 1946 fastställdes till 500 kronor per läsår, inte ifrågasatts. Någon behovsprövning förekommer ej för denna stipendietyp. För de s. k. behovsstipendierna, som utgår till mindre bemedlade elever vid högre läroanstalter, motsvarar den föreslagna höjningen av maximibeloppet från 540 till 630 kronor icke full kompensation för penningvärdeförsämringen. Anslaget otillräcklighet har redan tidigare medfört ett tvång att väga den enskildes behov mot medelstillgången. I en särskild proposition till denna riksdag kommer förslag att framläggas till vissa ändringar av reglerna för studiehjälp åt eleverna vid allmänna läroverk och andra läroanstalter.

De naturastipendier, som utgår till studerande vid universitet och högskolor, har helt naturligt behållit sitt realvärde för den enskilde. Den kraftiga anslagsökning, som föreslagits i år för dessa stipendier, har avsetts möjliggöra en ökning av antalet stipendiater, vilket

under de senaste åren måst minskas något på grund av kostnadsökningarna.

13. Bosättningslån. Bosättningslårens högsta belopp fastställdes 1946 till 2 000 kronor. Då många låntagare inte begär eller beviljas högsta belopp, finnes ett visst utrymme för prisstegringar inom den gällande ramen. Men en höjning av maximibeloppet är tvivelsutan behövlig, och med hänsyn härtill har socialstyrelsen fått i uppdrag att se över de gällande bestämmelserna för lånen.

14. Bostadsrabatter m. m. Bland de bostadssociala anordningarna tilldrar sig i detta sammanhang de 1948 införda familjebostadsbidragen i första hand uppmärksamhet. Bidragsbelopp och inkomstgränser har varit praktiskt taget oförändrade sedan 1948. Nu har 1951 års bostadsutredning föreslagit en höjning av inkomstgränserna med 2 000 kronor och därutöver en anordning med reducerade bidrag inom inkomstskikten närmast ovanför dessa streck. En proposition i anledning av detta förslag kommer att framläggas inom kort. Kungl. Maj:ts förslag är avsett att i stort sett kompensera penningvärdeförsämringen under den tid bidragsgivningen pågått.

Något förslag till höjning av bidragens belopp har inte framlagts. Bostadsutredningen räknar med att under detta år framlägga slutresultatet av sin översyn av bostadsrabattsystemet. Därvid kommer även frågan om bidragens belopp att behandlas. Så länge hyresnivån inte undergått större förändringar är, som varit fallet sedan dessa bidrag infördes, har hittills anledning inte ansetts föreligga att föreslå en uppräknings av bidragen.

De lån och bidrag i övrigt, som utgår i syfte att hålla bostadskostnaderna nere, har nyligen höjts eller beräknas bli höjda inom kort för att motverka den under det senaste året inträdda byggnadskostnadsstegringar.

För att göra denna översikt så full-

Svar på fråga angående återställandet av de sociala förmånernas realvärde.

ständig som möjligt vill jag även omnämna vissa andra bidrag av social natur, vilka påverkats av levnadskostnadsstegringen.

15. *Bidrag till landsbygdspatienters sjukvårdskostnader.* Statsbidrag utgår från ett anslag under elfte huvudtiteln till lindring av sjukvårdskostnaderna för mindre bemedlade patienter på landsbygden. En proposition kommer inom kort att framläggas med förslag om en uppräknings av den för dessa bidrag gällande inkomstgränsen, varvid full hänsyn tas till levnadskostnadsstegringen sedan inkomstgränsen senast fastställdes. Den för dessa bidrag gällande inkomstgränsen tillämpas även för bidrag till resekostnaderna för patienterna vid vissa sjukvårdsanstalter för specialbehandling m. m.

16. *Militära familjebidrag.* Året riksdag har beslutat höja familjepeningen för värnpliktigas anhöriga, varvid full hänsyn tagits till inträffade stegringar av levnadskostnaderna. Ändrade regler för inkomstprövningen har även utfärdats.

Vid behandlingen av denna fråga avisade riksdagen nyligen tanken på en indexreglering av dessa bidrag. Riksdagen fann det ur praktiska synpunkter lämpligast, att riksdagen lämnades tillfälle att besluta om bidragsbeloppen för varje gång en ändring kunde anses påkallad. Därigenom skulle också ges möjlighet att ta hänsyn till rådande statsfinansiella läge.

Den föregående redogörelsen torde ha visat, att reglerna för ett mycket stort antal av de sociala bidragen nyligen har omprövats eller vid denna riksdag kommer att omprövas med hänsyn till penningvärdets förändringar under de senaste åren. För en del förmåner gäller, att deras konstruktion befinner sig under prövning av ämbetsverk eller särskilda sakkunniga. Det kan förutsättas, att dessa utredningar med hänsyn till lägets krav kommer att genomföras så snabbt som det är möjligt.

Vid de företagna eller förestående omprövningarna av olika bidragsformer har hänsyn i de flesta fall tagits till levnadskostnadsutvecklingen; i många fall har dock icke full kompensation erhållits. Man har härvid att ta hänsyn till kraven på enkelhet i reglerna, bidragens ändamål samt kostnaderna. Att införa alltför komplicerade system för att uppnå full trygghet för förmånernas realvärde tjänar inte alltid det ändamål bidragen har. I den mån taxeringsresultat och inkomstuppgifter ligger till grund för prövningen av förmånerna kommer därtill, att någon fullständig rättvisa över huvud icke är uppnåelig. I fråga om inkomstprövade förmåner gäller, att ofta även en ganska knapp uppräknings av inkomsterna i stort sett är tillräcklig med hänsyn till att bidragsbehovet är störst och bidrag vanligast förekommer bland dem, som ligger långt under inkomstgränserna. Man har vid avvägningen av inkomstgränser också att ta hänsyn till de andra begränsningar än inkomstgränser som förekommer.

Jag tror att det kan sägas, att de genomförda eller planerade åtgärderna — dock med barnbidragen som ett viktigt undantag — kommer att visa sig i någon mån fylla kravet på bevarande av förmånernas realvärde. De planerade åtgärderna kommer dock att kräva ytterligare finansiella insatser.

Vid diskussionen om förmånernas realvärde måste man vara klar över, vad man menar med realvärde. Som sagt har uppräknings av bidragsbelopp och inkomstgränser skett under hänsynstagande till levnadskostnadsutvecklingen. Indexregleringen av folkpensionerna sker med hänsyn till denna. I de fall där under den pågående diskussionen i denna fråga en indexreglering har föreslagits på andra områden, har man likaledes i allmänhet förutsatt att levnadskostnadsindex skall vara avgörande för uppräknings av bidragsbeloppen. Det bör dock ob-

Svar på fråga angående återställandet av de sociala förmånernas realvärde.

serveras, att användandet av levnads-kostnaderna som måttstock vid om-prövningen av förmånerna innebär ett ganska snävt tillgodoseende av kravet på realvärdets bibehållande.

Jag återkommer nu till frågan om barnbidragen. De förbättringar av en rad socialförmåner, som redan beslutats, eller är under förberedande, kommer att medföra vissa kostnadsökningar. En höjning av barnbidragen med t. ex. 30 procent såsom kompensation för levnadskostnadernas stegring, d. v. s. från 290 till låt säga 380 kronor, skulle medföra en ökad statsutgift på drygt 158 miljoner kronor. Kostnaderna för barnbidragen uppgår nu till omkring en halv miljard per år. Det har icke f. n. ansetts vara möjligt att belasta budgeten med ytterligare kostnader för barnbidrag. Jag vill i detta sammanhang nämna, att kostnaderna för indextillägg på folkpensioner för nästa budgetår har beräknats till 205 miljoner kronor. Det är högst sannolikt, att denna summa redan inom en nära framtid kommer att behöva räknas upp med ca 34 miljoner. Därmed kommer statens sammanlagda kostnader för folkpensioneringen att stiga till omkring en miljard kronor, utan att därför folkpensionärerna erhållit någon del av den allmänna standardhöjning som andra grupper kommit i åtnjutande av sedan pensionsbe- loppet bestämdes.

Regeringen måste helt naturligt ha dessa fakta i minnet vid bedömandet av möjligheterna till skattesänkning och till en fortsättning av det sociala reformverket.

Detta är det besked som jag i dagens läge anser mig kunna ge som svar på fru Västbergs fråga.

Härefter anförde:

Fru VÄSTBERG: Herr talman! Enligt god sed ber jag att få tacka för det utförliga och snabba svaret på min enkla fråga. Innehållet i svaret kan givetvis

inbjuda till kommentarer i detalj, men då jag vet att denna fråga i dag tränges med viktiga ärenden på en diger föredragningslista, skall jag fatta mig kort och bara säga ett par ord i allmänhet i ämnet.

Svaret är i det väsentliga ägnat, tycker jag, att nedtona den mycket allvarliga oro, som många människor ute i landet liksom jag hyst och hyser över de sociala förmånernas värdeförsämring genom minskningen av penningens köpkraft. De åtgärder, som vidtagits eller planeras av regeringen på socialvårdens område, ser glädjande nog ut att snarast återställa realvärdet av den socialhjälp, som vi tidigare ansett vara motiverad med hänsyn till behovet. För min del tänker jag då främst på de olika bidrag som rymmas inom den familjevänliga politikens ram, inte minst de särskilda barnbidragen och de s. k. bidragsförskotten, som ändå är avsedda att bereda en om också ringa hjälp till de allra mest behövande i samhället.

Även den signalerade förbättringen av folkpensionerna i olika avseenden måste hälsas med glädje, och min tillfredsställelse skulle bli så mycket större, om det vore möjligt att våra fattiga åldringar även fick något med av vårt ökade välstånd. Det har också statsrådet markerat.

Jag är nöjd med det mesta i svaret. På en väsentlig punkt måste jag i alla fall anmäla ett, som jag själv tycker, berättigat missnöje. Jag kan nämligen i socialministerns utförliga redovisning inte skönja den minsta lilla stråle av hopp om att även de allmänna barnbidragen är inneslutna i regeringens aktuella omsorger, när det gäller återställande av de sociala förmånernas realvärde. Regeringen har, såvitt jag läst dess programförklaring rätt, inte gjort något undantag för dessa barnbidrag i sin deklaration om att man skall återställa realvärdet på de sociala förmånerna. Vad riksdagen själv beträff-

Svar på fråga angående återställandet av de sociala förmånernas realvärde.

far, har den bara för någon vecka sedan i anslutning till en motion i ämnet sagt ifrån, att den förutsätter att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer utvecklingen på området och kommer med de förslag som betingas av levnadskostnadsförändringarna.

Jag måste ju medge, att det finns en liten brasklapp i form av en parentes i utskottets utlåtande, nämligen att Kungl. Maj:t skall beakta även det statsfinansiella läget, när det gäller förslag i ärendet. Det kan ju sålunda befaras, att de allmänna barnbidragens realvärde kommit i riskzonen på grund av det ekonomiska läget och det allt starkare kravet från opinionens sida på sänkning av den statliga skatten.

Kanske en realförsämring av barnfamiljernas sociala standard, absolut eller i jämförelse med de barnlösa familjernas, blir den nya befolkningspolitiska linjen i det stigande välståndets svenska folkhem. Jag kan inte undgå att undra över hur det i längden skall bli möjligt för socialminister Sträng och några av hans kolleger att hjälpa regeringen Erlander-Rådom att inom rimlig tid återställa de sociala förmånernas realvärde över hela linjen, att ordentligt upprusta många eftersatta områden, klara sjukvårdsreformens genomförande o. s. v., om finansminister Sköld berövas de absolut nödvändiga ekonomiska resurserna genom en radikal skattelättnad i enlighet med propagandans önskelista.

Det skulle ju vara mycket att tillägga kring den utförliga redogörelse, som här lämnats av socialministern, men jag har i anledning av att svaret kommer på ett onsdagsplenum lovat att fatta mig kort. Jag bara tackar ytterligare en gång för svaret.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Det är bara ett enda uttalande i fru Västbergs anförande som jag vill kommentera. Det är inte fråga om någon ny befolk-

ningspolitisk linje i välståndsoökningens Sverige utan bara om i vilken takt de sociala reformernas värde skall återställas. Det finns inte något undantag i programförklaringen i fråga om de allmänna barnbidragen — det är alldeles riktigt som fru Västberg noterade — men läget ger inte möjlighet att sätta den saken bland de absolut dagsaktuella frågorna.

Härefter meddelade herr talmannen, att herr Ohlin begärt ordet, och framställde propositioner dels på bifall till därmed gjort förslag att beträffande denna fråga upphäva den i § 20 mom. 4 kammarens ordningsstadga föreskrivna in-skränknungen i yttranderätten och sålunda medgiva allmän överläggning därom dels ock på avslag å nämnda förslag; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Ohlin begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren avslår framställningen om allmän överläggning i anledning av förevarande enkla fråga, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren medgivit dylik överläggning.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Ohlin begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 101 ja och 54 nej, varjämte 17 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit framställningen om allmän överläggning i anledning av frågan.

Överläggningen förklarades härefter avslutad.

§ 4.

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts på bordet liggande propositioner; och hänvisades därvid

propositionen nr 96, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1952/53, m. m., såvitt angick däri framlagt förordningsförslag, till behandling av lagutskottet och i övrigt till jordbruksutskottet;

propositionen nr 102, angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., såvitt angick anordnande av förbättrade lokaler för domkapitlet och stiftsnämnden i Växjö samt ombyggnad av domkapitels- huset i Västerås, till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskottet;

propositionen nr 103, angående vissa frågor rörande blind- och dövstumundervisningen, såvitt angick däri framlagt lagförslag, till behandling av lagutskottet och i övrigt till statsutskottet;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 104, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 4 förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank, m. m.; och

nr 105, med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 förordningen den 17 maj 1935 (nr 176) angående Konungariket Sveriges stads- hypotekskassa m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen nr 109, angående organisationen av den lokala försöksverksamheten på jordbrukets område, m. m.;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 110, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1946 (nr 408) om användande av statspolispersonal för vissa särskilda uppgifter; och

nr 111, med förslag till lag om fortsatt giltighet av utlänningslagen den 15 juni 1945 (nr 315); samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 112, angående vissa frågor i samband med omläggning av föreningen Styrso kustsanatoriums verksamhet m. m.;

nr 115, angående anslag till lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader;

nr 117, angående viss förstärkning av vitaminavdelningen vid statens institut för folkhälsan; och

nr 119, angående anslag för budgetåret 1952/53 till avlöningar och omkostnader vid poliskåren i Boden.

§ 5.

Föredrogos var efter annan följande å kammarens bord vilande motioner; och remitterades därvid:

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 502 av herr *Edström*;

nr 503 av herr *Ståhl*;

nr 504 av herr *Hjalmarson m. fl.*;

nr 505 av herr *Johansson i Mysinge*;

nr 506 av herr *Hagberg i Luleå m. fl.*;

nr 507 av herr *Nilsson i Svalöv*;

nr 508 av herr *Ohlin m. fl.*; och

nr 509 av fru *Sandström*; samt

till behandling av lagutskott motionen nr 510 av herr *Hjalmarson m. fl.*

§ 6.

Föredrogos den av herr *Johansson* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena angående åstadkommande av likartade inresebestämmelser i USA och Sverige.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Föredrogos vart för sig:

utrikesutskottets utlåtande nr 5, i an-

Motion om anstånd med upprättande av röstlängd under år, då allmänna val icke skola förrättas.

ledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av Förenta Nationernas konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (genocide); och

konstitutionsutskottets memorial nr 9, med förslag till ändrad lydelse av §§ 17 och 18 riksdagsstadgan.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtande och memorial hemställt.

§ 8.

Motion om anstånd med upprättande av röstlängd under år, då allmänna val icke skola förrättas.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om anstånd med upprättande av röstlängd under år, då allmänna val icke skola förrättas.

Utskottets hemställda föredrogs; och anförde därvid:

Herr CHRISTENSON i Malmö: Herr talman! Jag ber att få tacka konstitutionsutskottet för dess välvilliga erinran om, att syftet med min motion är beaktansvärt och att utskottet konstaterar att väsentliga besparingar kunna vinnas vid ett genomförande av motionen. Men det är också det enda positiva i utskottets utlåtande. Motionen innebär att frågan om anstånd med upprättande av röstlängd under år, då allmänna val icke skola förrättas, skulle utredas. Jag skall tillåta mig att i korthet granska utskottets resonemang mot en sådan utredning.

I utskottets utlåtande heter det att de allmänna röstlängderna skall utgöra en förteckning å dem, som äga rösträtt vid vissa val och beslut. Vidare skall röstlängd användas för att utreda, huruvida en viss person är valbar till ett förtroendeuppdrag. Det är emellertid ytterst få personer, om man undantar dem som

falla för åldersgränsen, som sakna rösträtt. Vid politiska och kommunala val upprättas vallistorna i huvudsak av de politiska partierna, vilka har god lokal kännedom om vederbörandes valbarhet. Vid vissa val i kommunerna och vid prästval kan enligt expertuttalande mantalslängden mycket väl användas som röstlängd.

Vidare anför utskottet som ett argument för bibehållande av den nuvarande ordningen, att vid riksdagsupplösning, folkomröstning och fattande av beslut å allmän rådstuga röstlängden är nödvändig. Vi bör emellertid hålla i minnet att det är 39 år sedan det förekom en riksdagsupplösning och 30 år sedan vi hade en folkomröstning här i landet. Beslut å allmän rådstuga förekommer också mycket sällan. Ett sådant förekom i Malmö år 1950, men dessförinnan hade det inte sedan år 1884 varit aktuellt med något beslut å allmän rådstuga.

Utskottet erinrar om att riksdagsordningen föreskriver att i händelse av upplösning av andra kammaren nyval skall ske ofördröjligen. Med anledning av detta uttalande vill jag meddela, att enligt upplysningar som jag erhållit av en fackman på länsstyrelsen i Malmöhus län, kan man där — det gäller dock det folkrikaste länet i landet — med hjälp av ordinarie arbetsstyrka upprätta stomme till röstlängd på 18 arbetsdagar; genom att tillgripa övertid och engagera extra personal kan denna tid nedbringas till hälften.

Jag har under den sista tiden talat ingående om dessa saker med en del fackfolk på länsstyrelserna, häradsarkivare, mantalstjänstemän och andra, och dessa är av den uppfattningen att en sådan förenkling, som föreslagits i motionen, skulle vara av stor betydelse. Framför allt är det möjligheterna till besparingar och nedbringande av arbetsbördan för tjänstemän av olika beteckningar som man har fäst sig vid. Jag

Motion om anstånd med upprättande av röstlängd under år, då allmänna val icke skola förrättas.

kan nämna att för upprättandet av röstlängden åtgår enbart i Malmöhus län årligen papper för cirka 3 000 kronor, och därtill komma arbetslöner, kostnader för maskintillbehör, elektrisk kraft, arbete med bokbindning, arkivering o. s. v. För hela landet skulle det alltså röra sig om besparingar på åtskilliga hundratusentals kronor per år.

Jag har, innan jag väckte motionen, haft kontakt med folkbokföringssakkunniga, riksgäldskontoret och statens organisationsnämnd, men ingen erkänner att det är fråga om en utredning, såsom utskottet tycks vilja göra gällande. Rapporter från den ena nämnden eller ämbetsverket till den andra kan inte betraktas som en utredning. Enligt min mening är spörsmålet i första hand en riksdagsfråga, då det ju gäller författningsändringar. Initiativet bör därför, herr talman, komma från riksdagens sida, och det är av denna anledning jag har motionerat i ärendet.

Herr HALLÉN: Herr talman! Jag vill understryka vad utskottet i sitt utlåtande säger om att utskottet har funnit motionen mycket behjärtansvärd framför allt ur besparingssynpunkt. Men jag vill också understryka vad utskottet säger om att det skulle vara ganska svårt att helt genomföra den ordning som motionären föreslagit. Vi måste besinna att den omständigheten, att det varje år hålles ett stort antal kyrkostämmor ute i församlingarna, medför att cirka $\frac{3}{4}$ miljon medborgare måste ha tillgång till de allmänna röstlängderna. Det kan tänkas att antalet kyrkostämmor minskas när pastoratregleringskommitténs förslag genomförts, men för närvarande är dock röstlängderna aktuella för en så stor del av befolkningen. Till detta kommer att det varje år äger rum över 100 prästval.

Nu känner sig motionären inte riktigt övertygad om att hans framställning blir föremål för beaktande. Vi har dock

inom utskottet haft den uppfattningen att så sker. 1949 års folkbokföringssakkunniga har nämligen övertagit detta ärende. Visserligen har där ingenting gjorts i saken, men de sakkunniga har i sin tur överlämnat detta ärende, och nu är det en sakkunnig inom departementet som prövar deras utredningsuppdrag och då även den framställning i ifrågasvarande ärende, som de fått.

Vidare är ju — vilket motionären också erinrat om — ärendet föremål för omprövning inom statens organisationsnämnd. När det då heter, att den rapport som avlämnats är föremål för behandling inom inrikesdepartementet, då tolkar vi här i riksdagen detta alltid på ett sådant sätt, att man kan vara förvisad om att även denna sak skall tagas under omprövning.

För egen del skulle jag vilja sluta med att säga, att man kanske skulle kunna lösa denna fråga på så sätt, att man till ett följande år kunde anskaffa ett slags komplement till de röstlängder, som upprättas de år då det är allmänna val. Dessa komplement skulle upptaga de ändringar i röstlängderna, som blir nödvändiga att införa när det gäller in- och utflyttade, avlidna, omyndigförklarade m. fl. Jag tror att även denna sak kommer att uppmärksammas och att motionärens önskemål på det sättet i sinom tid åtminstone delvis kommer att tillgodoses.

Med dessa ord vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om sådan ändring i grundlagarna, som erfordras för utseende av en riksdagens socialförsäkringsombudsman.

Utskottets hemställan bifölls.

Ferieresor för barn.

§ 10.

Utgifter under riksstatens femte huvudtitel.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1952/53 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Ferieresor för barn.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 32, föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade ändringar i bestämmelserna rörande ferieresor för barn, dels ock till Ferieresor för barn för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 2 700 000 kronor.

I en inom andra kammaren av fru Nilsson väckt motion (II: 258) hade hemställts, att riksdagen måtte, med upphävande av sitt år 1951 fattade beslut i ärendet, besluta en återgång till vad som gällde före ifrågavarande beslut.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 258 godkänna av departementschefen förordade ändringar i bestämmelserna rörande ferieresor för barn;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till Ferieresor för barn för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 2 700 000 kronor.

Reservationer hade avgivits:

a) av herrar *Bergh*, *Skoglund* i Doversorp och *Birke*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 258 godkänna av reservanterna förordade ändringar i bestämmelserna rörande ferieresor för barn;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Ferieresor för barn för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 2 550 000 kronor;

b) av herr *Kollberg* och fru *Ericsson* i Luleå, utan angivet yrkande.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Fru ERICSSON i Luleå: Herr talman! Jag har vid denna punkt fogat en blank reservation för att jag skulle bli i tillfälle att här i kammaren framföra några synpunkter.

Som kammaren möjligen erinrar sig beslöto vi förra året att på vissa barn lägga en avgift av fem kronor för ferieresor och på andra barn en avgift av tio kronor. En del reservanter voro redan då på det klara med att detta skulle komma att verka hämmande på en hel del familjer. Detta har också visat sig vara fallet under den tid som gått. Denna avgift har varit betungande. I promemorian från departementet har också — enligt vad jag kan förstå — framhållits, att det gått därefter, att kommunerna i många fall fått träda emellan. Då detta blivit nödvändigt redan efter denna korta tid förstår man, att fjolårets beslut inte gick i den önskade riktningen.

Nu har departementschefen gjort en uppmjukning i dessa bestämmelser, så att familjer med tre eller flera barn slippa att erlagga någon avgift. Likaså äro barn till ensamstående mödrar avgiftsbefriade. Det är gott och väl att denna bestämmelse tillkommit.

Nu kommer jag emellertid till den fråga som jag ställt mig: Hur mycket blir kvar av det belopp, som man förra året räknade med? Efter vad jag kan förstå belades dessa resor med avgift därför att det skulle ge staten en

Ferieresor för barn.

inkomst. Om jag inte missminner mig räknade man med att få in mellan 400 000 och 500 000 kronor. Nu har socialstyrelsen gjort upp en utgiftsstat, där man räknat med att det skulle komma in 404 000 kronor på dessa avgifter. Sedan emellertid socialstyrelsen från järnvägsstyrelsen inhämtat uppgifter om hur mycket pengar dessa avgifter gåvo från juni månad till september månad, har det enligt statsverkspropositionen kunnat fastställas, att summan inte blivit högre än 282 000 kronor. Då ställer man sig den frågan: Hur mycket blir kvar av denna besparing, om nu avgiften tas bort för familjer med tre eller flera barn och om dessutom avgiften sänkes för de övriga? Det var väl i alla fall meningen, att detta skulle bli en inkomst för staten. Jag skulle emellertid tro att summan blir så liten, att det inte vore värdigt den svenska riksdagen att belägga denna sociala reform med sådana avgifter.

Jag hade önskat att socialministern varit inne nu, så att jag kunde ställa en värdjan till honom. Han borde taga bort denna skönhetsfläck från en reform, som vi på husmodershåll anse vara oerhört betydelsefull och som vi veta varit till glädje för många familjer. Den ändring som i år skett är ju tacknämlig, men jag hoppas att just denna lilla spärr kommer bort under det kommande året.

Jag förstår att det inte lönar sig att göra något yrkande, eftersom statsutskottet varit helt enkelt rörande enigt i denna fråga. Jag ville endast ha till protokollet antecknat, att jag har precis samma inställning som föregående år, nämligen att dessa avgifter böra slopas.

Häruti instämde herr *Kollberg*.

Herr **BIRKE**: Herr talman! Kungl. Maj:t har här föreslagit ändrade grunder beträffande ferieresorna för barn. Statsutskottets majoritet ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag. Vi reserverar ha

ingenting att erinra mot förslaget beträffande inkomstprövningen och höjningen av inkomstgränserna. De nuvarande avgiftsbestämmelserna infördes av riksdagen så sent som år 1951. De regler som nu föreslås av Kungl. Maj:t och statsutskottet förefalla snarast vara ännu mera komplicerade och kunna förorsaka primärkommunerna ytterligare arbete. Vi reserverar anse, att man inte varje år skall komma med nya bestämmelser, utan att det skall vara möjligt för primärkommunerna, vilka skola sköta dessa saker, att sätta sig in i föreskrifterna.

Med denna motivering ber jag att få yrka bifall till den reservation, som vid denna punkt avgivits av herr *Bergh* m. fl.

Fru **NILSSON**: Herr talman! Alla minns vi nog diskussionen från förra året i denna fråga, när riksdagen beslutade att avgiftsbelägga ferieresorna för barnen. Lika felaktigt som det då var att besluta om denna avgift och därmed försämra en för kvinnor och barn mycket betydelsefull reform, lika felaktigt anser jag det vara att i dag bibehålla avgifterna för dessa resor. Man har ju gjort vissa uppmjukningar i bestämmelserna angående de fria resorna för flerbarnsfamiljer, närmare bestämt beträffande familjer med tre eller flera barn under 14 år. Vidare har man beslutat att för de övriga sänka avgiften från tio till fem kronor. Då kan man verkligen fråga sig: Är det möjligt att sänka avgiften så lågt, varför kan man då inte slopa den helt?

Vid förra årets debatt förutspådde man, att resefrekvensen skulle sänkas genom avgiftens införande. Detta har verkligen blivit ett faktum. Även socialstyrelsen tror sig finna orsaken till frekvenssänkningen i avgiftens införande. Avgiften drabbar, som alltid, de mindre bemedlade i samhället. Det gäller här att av dessa tillföra statskassan 404 000 kronor.

Ferieresor för barn.

Det förundrar mig att man skall behöva tillgripa en sådan åtgärd, då man i så många fall är mycket rundhänt när det gäller att bevilja miljonbelopp till ökade rustningar. Man har skylt på det beträngda finansiella läget, men i dåvarande socialminister Möllers yttrande i fjolårets debatt i denna fråga bestreds påståendet, att Sverige inte skulle ha råd att ge anslag till fria barnresor. Vårt läge är väl inte sämre i dag än för ett år sedan. De ökade produktionssiffrorna tyder inte därpå. Några extra kostnader är det ju inte fråga om för staten, eftersom barnen får åka endast på vardagar med ordinarie tåg — således inte på helgdagar eller annan rusningstid.

Det kan tyckas, att fem kronor inte är ett så stort belopp och att det inte kan betyda så mycket, men när man vet hur en arbetarhustru i dag får vända på varje krona, då förstår man att avgiften är mycket kännbar. Med de prisstegringar och de svårigheter, som arbetarkvinnorna dag brottas med för att klara familjens ekonomi, är det av stor betydelse, att mödrar och barn kan få komma i åtnjutande av denna avkoppling i form av en välförtjänt semester. Jag anser, att denna utgift tillsammans med andra utgifter i samband med resor utgör ett onödigt hinder för den behövande att få en välbehövlig avkoppling.

Bara detta att man skall spara in hjälpen åt dem som har det svårast i vårt land tycker jag säger tillräckligt i denna fråga. Spar på något annat, men låt oss bevara de reformer vi en gång lyckats få till stånd, och låt oss t. o. m. utöka dessa! Varför inte spara på utgifterna för upprustningen? Tag av dessa utgifter och ge till kvinnor och barn! Man kan också taga av budgetöverskottet.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionen nr 258 i andra kammaren.

Herr MÅRTENSSON i Uddevalla: Herr talman! Riksdagens beslut förra året innebar bl. a., att barn över en viss ålder skulle betala en reseavgift av tio kronor, medan barn under denna ålder betalade fem kronor. I den nu föreliggande propositionen föreslås, att familjer med tre eller flera barn under 14 år samt barn till ensamstående mödrar skola helt befrias från resekostnaderna. Även vårdarna skola befrias från avgift. Familjer med mindre än tre barn skola betala en resekostnad av fem kronor per barn.

Jag erkänner gärna att detta förslag inte innebär någon idealisk lösning. Inom statsutskottets tredje avdelning ha många olika förslag varit under behandling. Vi ha dock inte kunnat ena oss om något enklare förfarande än vad som föreslagits i propositionen, och därför har majoriteten stannat för detta.

Vad sedan de anmärkningar beträffar som gjorts i reservationen och här framförts av herr Birke, så vill jag endast erinra därom, att den väsentligaste orsaken till att Kungl. Maj:t föreslagit en ändring på denna punkt är, att de nuvarande bestämmelserna i mycket stor utsträckning försvårat möjligheterna för fattiga familjer med många barn att utnyttja dessa resor och det är väl i första hand för dessa familjer som förslaget om dessa resor kommit till stånd.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o bifall till den reservation, som i fråga om punkten avgivits av herr Bergh m. fl.; samt 3:o bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som följde av bifall till motionen II: 258; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fru Nilsson

Driften av barnkolonier m. m. — Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar.

begärde likväl votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) anmärkta propositionen, efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 26:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den reservation, som i fråga om denna punkt avgivits av herr Bergh m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

Punkterna 27—29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30.

Driften av barnkolonier m. m.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkten 36, föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av barnkolonier m. m. för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

I en inom andra kammaren av fru Nilsson och herr Dahlgren väckt motion (II: 259) hade hemställts, att riksdagen måtte för ändamålet anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 259 till Bidrag till driften av barnkolonier m. m. för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Fru NILSSON: Herr talman! Samma tendens som jag talat om i föregående fråga gör sig gällande också beträffande anslaget till barnkolonier, nämligen att man skall spara så fort det gäller de mindre bemedlade i samhället. Man tar ingen hänsyn till att de ökade priserna och omkostnaderna i övrigt åstadkommer att ett mindre antal barn än tidigare får möjligheter att vistas på barnkoloni. Socialstyrelsen önskar också att detta belopp skulle höjas, men även här skall det sparas. Jag hänvisar till vad jag tidigare sagt: Tag av upprustningarnas miljoner och ge pengarna till barnen i stället! Dessa är vår framtid, och det är affär att satsa på framtiden i stället för på förstörelse-redskap. Bygg en ubåt mindre och ge pengarna till behövande barn!

Med hänvisning till det ovan sagda ber jag att få yrka bifall till motionen nr 259 i andra kammaren.

Herr MÅRTENSSON i Uddevalla: Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i punkten dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Punkten 31.

Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 37, föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården vidtaga de ändringar, som av departementschefen angivits, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas fr. o. m. budgetåret 1952/53, dels ock till Statens

Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar.

skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 3 540 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått två motioner.

I en inom andra kammaren av fröken Ager m. fl. väckt motion (II: 65) hemställdes, att riksdagen måtte besluta uppflytta de 30 lärarinnorna i hushållsgöromål och i kvinnlig slöjd vid ungdomsvårdsskolorna från 19 till 20 lönegraden.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 65

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården vidtaga de ändringar, som av departementschefen angivits i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1952;

b) fastställa i punkten intagen avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas fr. o. m. budgetåret 1952/53;

c) till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 3 540 000 kronor;

II. att motionen II: 358 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter punktens föredragning yttrade:

Fröken ELMÉN: Herr talman! Den till denna punkt fogade reservationen går egentligen ut på ett bifall till den av fröken Ager m. fl. framförda motionen. Den nu förevarande frågan var ju i följd föremål för riksdagens behandling, och det beslut riksdagen då fattade innebär ett klart avsteg från likalönsprincipen. Beslutet gick ut på att de manliga yrkeslärarna på ungdomsvårdsskolorna skulle flyttas upp en lönegrad under det att de kvinnliga befattnings-

havarna vid samma skolor skulle få avvakta tjänsteförteckningsrevisionens utredning. Efter det att alla dessa befattningshavare stått i samma lönegrad, flyttades de manliga befattningshavarna upp en lönegrad men icke de kvinnliga, detta utan annan motivering än att de kvinnliga befattningshavarna skulle få avvakta tjänsteförteckningsrevisionens utredning.

Denna motivering förefaller mig mycket underlig, ty det finns ingenting beträffande utbildning eller antalet tjänstgöringstimmar som talar för denna skillnad. Dessutom är det mycket svårt att få sökande till speciellt de kvinnliga tjänsterna. Härtill kommer ytterligare det förhållandet, att man ute på ungdomsvårdsskolorna vill söka blanda manliga och kvinnliga befattningshavare så att man får in kvinnliga lärare på pojkskolorna och manliga lärare, i den utsträckning det är möjligt, på flickskolorna.

Vid Fagereds ungdomsvårdsskola, som är en skola för pojkar, finns kockutbildning och hade man från början en kock som lärare. Denne hade kanske i flera avseenden inte kunnat organisera sitt undervisningsarbete på önskat sätt. Därför beslöt man att, då han slutat, anställa en skolkökslärarinna. Då uppkom det förhållandet, att eftersom denna skolkökslärarinna var engagerad på en pojkskola i en tjänst som innehafts av en manlig befattningshavare, kom hon upp i en högre lön. På Sonestorps flickskola, som har utbildning i praktiskt arbete, har man, efter det att en lärarinna slutat, i hennes ställe anställt en bagare. Denne får alltså en lägre lön, eftersom han innehar befattning som lärarinna i hushållsgöromål — den glade bagaren kanske inte längre är den glade bagaren. Han känner sig mindervärdig gentemot sina manliga kolleger på de andra skolorna därför att han skall stå i en lägre lönegrad. Jag kan inte fatta att det finns någon motivering för denna löneskillnad.

Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till motionen II: 65, som går ut på att de kvinnliga tjänsterna lika väl som de manliga höjs från 19:e lönegraden till 20:e.

Fröken **AGER**: Herr talman! Jag vill till alla delar instämma i det yrkande, som fröken Elmén gjort i denna fråga. Jag anser, att 1951 års riksdag tog ett tydligt avsteg från likalönsprincipen — lika lön för lika arbete. Trots att dessa lärargrupper arbetar på samma skolor, har samma elevmaterial och har samma mål, d. v. s. att utbilda och fostra dessa ungdomar till goda samhällsmedborgare, har de ändå olika löner. Finns det någon skillnad skulle den vara, att de kvinnliga befattningshavarna har större arbetsböda, ty de får också tjänstgöra som vårdpersonal, vilket inte är fallet på de manliga skolorna, där det finns speciell vårdpersonal. Dessutom har de kvinnliga befattningshavarna en längre utbildning än de manliga. De har fem å sex års utbildning, medan de manliga har kortare kurser och sedan får praktisera inom yrket.

Pressen, den enskilde medborgaren och ofta den enskilde riksdagsmannen uttalar sig ofta i högstämda ordalag om de praktiska yrkenas betydelse och framför allt om de kvinnliga praktiska yrkena. Men när det gäller att omsätta detta i handling, måste jag säga att riksdagen sannerligen inte är generös.

Jag kan inte anse annat än att 1951 års riksdagsbeslut och statsutskottets utlåtande i denna fråga innebär en nedvärdering av den kvinnliga utbildningen över huvud taget. Det kan väl ändå inte vara så mycket värdefullare med en manlig lärare, som utbildar en pojke till skräddare, än med en handarbetslärarinna, som utbildar en kvinna till exempelvis konfektionsömmerska, att det kan motivera den manlige lärarens inplacering i en högre lönegrad än den kvinnliga.

Vad blir följden av ett sådant förfa-

rande? Jo, att vi inte får några lärare till de kvinnliga tjänsterna vid ungdomsvårdsskolorna. Jag påpekade detta vid förra årets riksdag, som då visade en viss skepsis för det. Jag sitter med i en styrelse, där vi sedan i höstas haft en befattning vakant trots att den tre gånger utannonserats.

Under detta års riksdag har det många gånger påpekats, att de åtgärder och de beslut vi fattar många gånger faller platt till marken därför att vi är för restriktiva i vissa åtgärder. Det är ungefär som att sila mygg och svälja kameler. Det är likadant med ungdomsvårdsskolorna. Här vill vi ha goda ungdomsvårdsskolor, vi vill ha god utrustning och god personal, men vi lämnar inte förutsättningarna för det genom att placera de kvinnliga befattningshavarna i den lönegrad där de bör placeras. Vi kan därför inte räkna med att dessa lärargrupper kommer att söka dessa tjänster. För 48 timmars tjänstgöring i en ungdomsvårdsskola mot 30 timmar i en vanlig skola får de endast en lönegrad som ersättning. De är ej heller jämställda med de manliga lärarna.

Utskottet har hänskjutit denna fråga till tjänsteförteckningskommittén, och det är alldeles riktigt, ty den hör hemma där. Men då skulle också de manliga befattningshavarnas lönegradsplacering ha hänvisats till tjänsteförteckningskommittén och inte ha brutits ut ur detta sammanhang.

Med hänsyn till vad jag här har framfört ber jag att få yrka bifall till den reservation, som är framförd av herr Ohlson m. fl. under punkt 31, alltså bifall till min motion, II: 65.

Häruti instämde fröken *Wetterström* och fru *Wohlin*.

Fru **ERIKSSON** i Stockholm: Herr talman! Jag skulle bara vilja göra en liten randanmärkning till en annan del av detta utlåtande. Det gäller den special-

Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar.

avdelning, som man beslutat sig för att inrätta på Sundbo.

Förra året hade vi uppe frågan om man skulle inrätta specialavdelningar vid ungdomsvårdsskolorna, men förslag härom avlogs. Man sade då att 1952 borde man vara färdig att pröva den saken. I år har man kommit så långt, att man säger, att åtta platser skola finnas på en specialavdelning i Sundbo nästa år i juli. Samtidigt har, under det år som gått, en ganska kraftig opinion gjort sig hörd till förmån för tendensen att inte låta femton-årettonåringar få fängelsestraff, vilket man tidigare ansett de skulle ha för sina förseelser. Justitieministern relaterade för en tid sedan i riksdagen en statistik rörande de ungdomar som kommit på fängelse. Enligt denna återföll av 26 ungdomar mellan 16 och 18 år, de flesta i 17-årsåldern, inte mindre än 25 under det första året efter det de frisläppts. Det visar att man inte kan tala om att adömande av fängelsestraff är en radikalkur, som befriar oss från brottslingar av denna typ. Vi bli inte av med dem genom att få in dem i fängelse. De finnas ändå kvar. Jag skulle tro att man efter att ha hört den uppgiften av justitieministern är mera benägen för att förbjuda fängelsestraff för ungdomar mellan 15 och 18 år. Det förefaller mig som om denna tanke har vunnit gensvar hos många liksom hos justitieministern och socialministern.

Emellertid förutsätter detta att man ger socialvården ökade resurser. För detta ändamål måste man inrätta sådana avdelningar, som man nu föreslår skall inrättas i Sundbo. Men det är här fråga om ett alldeles för litet antal, åtta stycken om ett och ett halvt år. Detta antal kan inte motsvara behovet efter en sådan lagändring som jag tror att justitieministern är benägen att föreslå. Jag vill inte alls göra gällande, att departementschefen inte har sinne för detta, men jag tror, att det är nödvändigt med en hastigare takt i detta avse-

ende och att det måste läggas större vikt vid denna utbyggnad av socialvården, om man skall kunna genomföra en sådan lagändring, som jag hoppas vi skola få besluta detta år.

Jag har naturligtvis intet yrkande, men jag hoppas att mina ord ändå falla i god jord.

Herr MÅRTENSSON i Uddevalla: Herr talman! Jag skall inte ta upp någon debatt om lönegradsplaceringen av lärare vid ungdomsvårdsskolorna. Den frågan har ju varit föremål för riksdagens prövning vid olika tillfällen. Det är möjligt att det begicks ett fel, när de manliga lärarna flyttades upp från 19 till 20 lönegraden, men det felet har i så fall inte begåtts av utskottet. Den uppflyttningen föreslogs nämligen av Kungl. Maj:t.

Nu ligger frågan till på det sättet, att lönegradsplaceringen för de olika befattningshavarna är föremål för utredning inom tjänsteförtecknings-sakkunniga. Det skulle väl ändå vara egendomligt — ja jag skulle vilja fråga, om det skulle vara försvarbart — om riksdagen under tiden, medan tjänsteförtecknings-sakkunniga hålla på att undersöka, i vilka lönegrader de olika befattningshavarna skola placeras, skulle fatta beslut om att inplacera en befattningshavaregrupp i en viss lönegrad. Jag tror därför att det är lämpligt, att vi ytterligare vänta, tills tjänsteförtecknings-sakkunniga blivit färdiga med sitt betänkande.

Jag tror att den glade bagaren, som fröken Elmén talade om, kommer att finna sig i att vänta ännu några månader. Om denne glade bagare i stället skulle ha fortsatt i sitt gamla yrke i ett privat bageri, skulle hans lön säkert ha blivit betydligt lägre än lönen i 19 lönegraden.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fröken ELMÉN: Herr talman! Gentemot herr Mårtensson i Uddevalla skul-

le jag vilja säga, att om vi finner, att Kungl. Maj:t har gjort fel i en lönegradsplaceringsfråga, får väl utskottet och riksdagen anses ha ett mycket stort ansvar i fortsättningen i sitt ställningstagande. Det kunna vi inte komma ifrån. Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till motionen.

I detta anförande instämde fröken Höjer.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen II: 65; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Elmén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna bifaller statsutskottets hemställan i punkten 31:o i utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till motionen II: 65 av fröken Ager m. fl.

Sedan kammarernas ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarernas ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Fröken Elmén begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 125 ja och 68 nej, varjämte 11

Inrättande av inackorderingshem.

av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 32—34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 35.

Inrättande av inackorderingshem.

Punkten föredrogs; och anförde därvid

Herr ENGKVIST: Herr talman! Den fråga som här behandlas ingår som en del i det allmännas ungdomsvård. När utredningen om ungdomsvårdsskolorna 1945 avlämnade sitt betänkande i denna fråga, framfördes förslaget, att för den särskilda eftervården skulle inrättas inackorderingshem. Man beräknade behovet av platser på dessa hem till ett 25-tal för hela landet och höll före att dessa hem skulle inrättas i samarbete med en av de svenska folkbrörelserna, nämligen godtemplarorden. Socialstyrelsen fick i uppdrag att i samarbete med godtemplarorden organisera denna verksamhet, och vi ha nu åtta sådana hem.

Erfarenheterna av detta arbete måste betecknas som mycket goda. Det är klart att socialministerens uttalande om att denna verksamhet ännu är av försöksnatur är riktigt, men i detta sammanhang förtjänar det framhållas, att socialstyrelsen anser denna vårdform vara mycket bra. Socialstyrelsen vitsordar också, att kostnaderna för denna vårdform tack vare IOGT:s goda insatser blivit lägre än vid andra hem av liknande slag.

I den nu aktuella frågan om anslag för ytterligare två hem kan framhållas, att förberedelserna för dessa hem fortskridit så långt, att det blir mycket svårt att ändra dispositionerna, både i Kalmar och i Uppsala. Att jag dock uraktlåter att ställa något yrkande på denna punkt beror på att det synes mig

Ersättning till inackorderingshem för driftförluster.

nödvändigt med en viss översyn av bidragsbestämmelserna för inackorderingshem.

Jag skall för vinnande av tid säga ett par ord angående nästa fråga, som gäller ersättning till inackorderingshem för driftförluster. Den ökning av de allmänna omkostnaderna som förekommit har varit så stor, att den redan medfört höjning i olika omgångar av inackorderingsavgifterna. Det kan ur sociala synpunkter knappast vara lämpligt att i någon större utsträckning höja dessa avgifter. I motionen II: 116 har förutsatts, att Kungl. Maj:t följer denna fråga och i den mån prishöjningen motiverar detta medverkar till ändrade bidragsbestämmelser. Därför kommer jag under punkten 36 att yrka bifall till motionen. Om den verksamhet, som staten har givit sitt stöd, skall kunna fullföljas i den mening som den från början hade, så måste, då kostnadsläget blivit så förändrat, det vara alldeles uppenbart, att det frivilliga bidrag i form av arbetsåtaganden, som föreligger från folkrörelsens sida, inte bör otillbörligt utnyttjas och därigenom svårigheter skapas för de lokala hemstyrelserna.

Herr talman! I det nu förevarande ärendet, punkt 35, har jag intet yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställen bifölls.

Punkten 36.**Ersättning till inackorderingshem för driftförluster.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 42, föreslagit riksdagen att till Ersättning till inackorderingshem för driftförluster för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 40 000 kronor.

I en motion av herr *Engkvist m. fl.* (II: 116) hemställdes, såvitt nu var i fråga, att riksdagen till ersättning till inackorderingshem för driftförluster

för budgetåret 1952/53 måtte anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 116, i vad den avsåge förevarande anslag, till Ersättning till inackorderingshem för driftförluster för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 45 000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr ENGVIST: Herr talman! Jag återkommer och ber kort och gott med hänvisning till mitt föregående anförande att få yrka bifall till motionen II: 116 i den del den avser ersättning för driftförluster. Det gäller här en summa av 5 000 kronor, varmed vi vill ha anslaget höjt i jämförelse med utskottets förslag. Utskottet har ju föreslagit 45 000 kronor, och vi yrkar en höjning till 50 000 kronor. Därjämte yrkar vi, att denna summa skall anvisas som förslagsanslag.

Jag vädjar till kammaren att bifalla detta förslag om en höjning med 5 000 kronor till denna verksamhet.

Häruti instämde fru *Eriksson* i Stockholm, herrar *Löfroth* och *Bark*, fru *Torbrink*, fru *Löfqvist*, herr *Sjölin*, fru *Eriksson* i Hallstahammar, herr *Hallberg*, fröken *Öberg* och herr *Lindberg*.

Herr NYBERG: Herr talman! Jag vill säga ett par ord i denna fråga därför att jag har kommit i direkt kontakt med denna verksamhet och känner till vilka ekonomiska svårigheter som här i vissa fall kan uppstå.

Vi har som nyss nämnts åtta sådana hem här i landet. Styrelserna för dessa hem — jag tillhör också en sådan — har särskilt en sak gemensamt och det är det titt och tätt återkommande ekonomiska bekymren. Det är på det sättet att underskotten för dessa hem, driftsförlusterna, betalas i efterskott. Detta gör, att de, som tillhöra styrelserna, vid vissa tillfällen komma i ekonomiska svårigheter och måste rent av

Ersättning till inackorderingshem för driftförluster.

upplåna pengar. Det hem, vars styrelse jag tillhör, har fått låna pengar både av enskilda i vissa fall och av organisationer som tillhöra godtemplarorden. En direkt verkan av detta är att hemmen belastas med utgifter för ränta på de pengar, som man måste upplåna. Detta är för oss ett ganska besvärligt problem, och jag skulle vilja instämma i önskemålet att man inom socialstyrelsen så fort som möjligt försöker att få fram andra bestämmelser för hur underskotten vid de här hemmen skall täckas.

Att dessa hem går med förlust är alldeles uppenbart. De viktigaste och praktiskt taget enda inkomsterna är pojkarnas inackorderingsavgifter, som uppgår till 165 å 200 kronor per månad, och dem kan man inte gärna höja. Det gäller ju pojkar i 15—20-årsåldern, som kan anses höra till vad man brukar benämna missanpassad ungdom.

Utgifterna gäller ju först och främst hyror och livsmedel, och det finns ingen möjlighet att pressa ned dessa utgifter ytterligare. Jag vill också framhålla en sak, som kammaren bör taga hänsyn till. Föreståndarna för dessa hem har inte ett enda öre i ersättning utöver att de få fri kost och fritt logi. Det är ett utmordentligt värdefullt arbete, som här utföres av frivilliga krafter i en ideell verksamhets tjänst, ett arbete som är värt allt det stöd det kan få.

Att underskotten kommer att öka för kommande år anser jag vara alldeles oundvikligt med tanke på att livsmedelspriserna skjutit i höjden avsevärt. Det är ju utgifterna för livsmedel som är de största i dessa hems verksamhet. Om man inte nu skulle bevilja anslag som räcker till att täcka underskotten, kommer vi som tillhör styrelserna för dessa hem i en prekär situation, en situation som i vissa fall kan bli rätt svår att klara av.

Jag vill med vad jag nu sagt instämma i yrkandet, att riksdagen också be-

viljar de 5 000 kronor som skiljer utskottet från motionernas yrkande.

Herr MÅRTENSSON i Uddevalla: Herr talman! Utskottet har varit fullt på det klara med att detta är ett behjärtansvärt ändamål, och det är i anslutning härtill som utskottet gått in för att höja anslaget från 40 000 till 45 000 kronor per år. Utskottet har emellertid inte velat vara med om att detta anslag skall betecknas som förslagsanslag. Vi anse att man bör vara försiktig med att ändra anslag från reservationsanslag till förslagsanslag.

Huruvida de pengar, som utskottet här har förordat, räcka till, vågar jag inte uttala mig om. Men det brukar ju i regel gå till på det sättet, att om riksdagen beviljar ett anslag och det sedan visar sig att detta anslag inte täcker de utgifter, som det är avsett för, då har också regeringen möjlighet att begära ett tilläggsanslag. Jag förmodar att den möjligheten föreligger även i detta fall.

Det har även framförts inom utskottet att det borde göras en viss undersökning ifrån socialstyrelsens sida, efter vilka grunder som eleverna erlagga ersättning för sin inackordering på dessa hem. Det har hänvisats till att med det läge, som för närvarande är rådande på arbetsmarknaden, och de relativt goda arbetsförtjänster som utgå även till ungdomar mellan 15 och 20 år, så skulle det kanhända inte vara alldeles omöjligt att ta ut en något högre inackorderingsavgift från eleverna för att därigenom bringa dessa företag i en bättre ekonomisk ställning. Dessa undersökningar böra företagas av socialstyrelsen.

Jag ber därför herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fröken NYGREN: Herr talman! Dessa inackorderingshem fyller utan tvivel en mycket viktig uppgift. Det är också klart att styrelserna för hemmen har

Ersättning till inackorderingshem för driftförluster.

ekonomiska svårigheter i dessa tider, när priserna stiger oavbrutet.

Jag begärde egentligen ordet för att understryka samma sak som utskottets talesman var inne på, nämligen inackorderingsavgifterna. Det måste vara mycket angeläget att man i görligaste mån anpassar inackorderingsavgifterna efter de verkliga kostnaderna för alla de ungdomar, som verkligen har löner av den storleksordning, att de kan gå i land dem det. I annat fall begär man en orätt emot ungdomen, en orätt som för övrigt också de enskilda familjerna många gånger gör sig skyldiga till.

Uppfattningen att det är en vänlighet att låta de unga slippa ifrån med en lägre avgift är ur rent pedagogisk synpunkt förkastlig. Ungdomarna måste lära sig att betala vad det kostar, i den mån de verkligen ha inkomster, och i avtalsrörelserna som har bedrivits har ju ungdomarna fått löneförhöjningar, som svarar mot de fördyrade levnadsomkostnaderna. Då är det alldeles självklart att inackorderingshemmen såväl som de privata hemmen skall tillgodogöra sig denna löneökning och inte låta ungdomarna ha pengarna till nöjen och sådant, som bara fördärvar deras ekonomiska sinne och ställer dem själva i svårigheter för framtiden, när de skall stå på egna ben.

I detta anförande instämde fru *Boman*.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**: Herr talman! Jag vill bara göra en enda reflexion till denna debatt.

Den uppräknig som skett i propositionen av anslaget på ett oförändrat antal inackorderingshem utgör 60 procent i förhållande till anslaget för innevarande år. Det förslag som utskottet kommer med, innebär en uppräknig med 80 procent i förhållande till innevarande år och ett oförändrat antal hem.

Jag tycker nog, även om det här är en liten fråga att träta om, att på denna punkt i huvudtiteln har inte utskottet varit så snålt att det finns anledning att anklaga utskottet för det.

Fru **ERIKSSON** i Stockholm: Herr talman! Jag undrar om fröken Nygrens reflexion här var befogad. När dessa ungdomar betalar 175 å 200 kronor i månaden, undrar jag, om man kan göra en sådan anmärkning, att de inte skulle göra rätt för sig. Det gäller ju ungdom, som precis inte kan ta de allra bäst avlönade arbetena eller kanske inte infinner sig varenda dag på arbetet. Man får räkna med att det är folk som vi ofta haft på anstalt längre tid.

Man är väldigt kritisk mot människor, som inte har någon större teoretisk utbildning, som inte kan säga att de vill ha den eller den lönegraden eller fordrar pension — det gäller här vanligt enkelt arbetsfolk.

Det är nykterister, med sådana människors av alla erkända positiva meriter. För övrigt är det folk av vanlig sort, där mannen kanske är metallarbetare och frun — kanske hon har barn själv — är vanlig husmor eller såsom jag i ett fall träffat på alldeles nyss, gammal kokerska. Denna person är en bra människa, när det gäller att sköta ett hus, men hon är utan alla anspråk på att bli placerad i någon viss lönegrad. Jag tycker att hon i alla fall skall kunna få sina hushållskostnader täckta utan att därför behöva känna sig som en tiggare eller framstå som en slösare.

Det är sådana människor vi kan få till dessa hem, och de är mycket villiga. Låt oss inte trötta ut den villighet som finns hos dem, utan låt oss i stället uppmuntra dem ekonomiskt, så att de inte kommer i ett eftersatt läge! Ingen kan säga att sådant folk vid inackorderingshemmen uppmuntrar ungdomarna till dåliga nöjen. Vad jag själv sett i den vägen har varit föredömligt för även de enskilda hemmen. Man har för-

Ersättning till inackorderingshem för driftförluster.

sökt att få ungdomarna att ägna sig åt sådana nöjen, som alla kan gilla.

De ungdomar det här gäller, är mera svårhanterliga än ungdomar i vanliga hem. Låt oss visa uppskattning av vanliga, enkla människor, som inte har så mycken bildning att skryta med men som har socialt sinne och förmåga att ta hand om de unga! Det skulle vara mycket roligare för riksdagen att anslå 5 000 kronor till här ifrågasvarande ändamål än att t. ex., vad vi senare i dag tänker göra, anslå medel till skyddsarbeten vid Uppsala domkyrka. Där är man beredd att anslå hundratusentals och åter hundratusentals kronor år efter år. Men här är det bara fråga om att skydda några små grabbar — hjälp dem med 5 000 kronor!

Fröken NYGREN: Herr talman! Jag vill alls inte rikta någon anmärkning mot den utomordentliga personalen vid våra inackorderingshem, vare sig mot föreståndarna eller kokerskorna. Tvärtom! Det är utomordentliga människor. Jag förstår också att de har ekonomiska svårigheter att kämpa emot och att de bör befrias från ekonomiska bekymmer, eftersom hemmen fyller en mycket betydelsefull uppgift.

Jag vidhåller dock min uppfattning att det också är mycket angeläget att man kontrollerar att ungdomarna gör rätt för sig i proportion till de löneförhöjningar de har erhållit. Som jag påpekat har många av ungdomarna fått löneförhöjningar. Man kan väl i rimlighetens namn även vid dessa inackorderingshem rätta avgiften efter varje pojkes möjligheter att betala, likaväl som man i enskilda hem låter barnen betala efter förmåga. Det är ur pedagogiska synpunkter olämpligt att ge ungdomarna en kraftig löneförhöjning för de starkt ökade levnadsomkostnaderna utan att samtidigt låta dem kännas vid ökade utgifter för levnadsomkostnadsfördyringen.

Jag vill bara understryka nödvändig-

heten av att socialstyrelsen har sin uppmärksamhet riktad på denna sak och gör de undersökningar som är nödvändiga samt rättar inackorderingsavgifterna efter ungdomarnas inkomster.

Herr NYBERG: Herr talman! Bara ett par ord! Jag vill säga att det ibland kan vara ganska svårt att sätta inackorderingsavgiften så högt som man egentligen skulle behöva göra med tanke på ekonomin. Här kommer nu pojkar till dessa hem. Det är inte alltid de har arbete. De skall placeras ut på arbetsmarknaden, men det kan gå åtskillig tid innan styrelsen för ett hem lyckas ordna arbete åt dem. Så länge de saknar arbete, saknar de i allmänhet också inkomster.

Vid det hem, som jag är knuten till, höjde vi i fjol avgiften till 165 kronor. Det var med viss motvilja vi gjorde detta med tanke på pojkarnas ekonomiska förhållanden. Skulle vi nu behöva höja avgiften till låt oss säga 200 kronor, skulle detta vara ännu mera motbjudande. Jag har dock ingenting emot att denna fråga blir föremål för närmare utredning. Jag vill bara poängtera de svårigheter som föreligger att sätta inackorderingsavgiften så pass högt, som man annars skulle tycka vara befogat med tanke på det allmänna löneläget.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen II: 116, såvitt nu vore i fråga; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Engkvist begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 36:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Bidrag till erkända arbetslöshetskassor.

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit motionen II: 116 av herr Engkvist m. fl. såvitt nu är i fråga.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 127 ja och 72 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 37.

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 38.***Bidrag till erkända arbetslöshetskassor.**

Med bifall till Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 50, gjorda förslag hemställde utskottet, att riksdagen måtte till Bidrag till erkända arbetslöshetskassor för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 14 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Birke*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Bidrag till erkända arbetslöshetskassor för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 13 000 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **BIRKE**: Herr talman! Här förevarande fråga gäller ju bidragen till de erkända arbetslöshetskassorna. Av vad departementschefen anfört fram-

går ju bland annat, att belastningen på anslagen har kunnat skäras ned högst väsentligt, till största delen beroende på de åtgärder som vidtagits för att minska säsongarbetslösheten främst inom byggnadsfacket. Arbetsmarknadsstyrelsen ser också ganska optimistiskt på läget och ser fram emot en hög och jämn sysselsättning. Styrelsen anser därför att här ifrågavarande anslag kan nedräknas, vilket också departementschefen har gjort. Vi reserverar anse dock, att anslagen kunna beskäras ytterligare.

Under föregående budgetår var belastningen på detta anslag endast 11,6 miljoner kronor. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag har utskottet nu föreslagit ett anslag på 14 miljoner kronor. Vi reserverar anse, att beloppet utan olägenhet kan nedskäras till 13 miljoner kronor. Inom det anslaget finns utrymme för en eventuell belastning av större storleksordning än föregående års.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den reservation, som under denna punkt är avgiven av fröken *Andersson* m. fl.

Herr **MÄRTENSSON** i Uddevalla: Herr talman! Vid förra årets riksdag var arbetslöshetskassornas verksamhet föremål för en ingående behandling i riksdagen. Riksdagen uttalade sig då för en förutsättningslös utredning av den frivilliga statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringsverksamheten. Denna utredning pågår för närvarande. Medan denna utredning pågår har departementschefen för nästa budgetår föreslagit en sänkning av anslaget till de erkända arbetslöshetskassorna med inte mindre än 3 miljoner kronor. Jag tror att med hänsyn till det läge, som för närvarande är rådande på arbetsmarknaden, skulle det vara oklokt att ytterligare sänka detta anslag. Jag vill i detta sammanhang bara hänvisa till ett uttalande, som chefen för arbetsmark-

Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m.

nadsstyrelsens försäkringsbyrå nyligen gjort och i vilket han framhåller bland annat, att vid en i mitten av februari månad av arbetsförmedlingarna företagen räkning visade det sig, att 15 000 kassamedlemmar då voro helt arbetslösa, och att 4 700 hade korttidsarbete. I jämförelse med förra året innebär detta en betydande ökning. Han hänvisar i detta sammanhang till att i september månad förra året voro 2 000 kassamedlemmar arbetslösa och att 500 hade korttidsarbete. Med dessa siffror för ögonen måste man till och med göra sig den frågan, om den sänkning av anslaget, som departementschefen har föreslagit, verkligen är berättigad. Men, herr talman, om anslaget inte räcker till så får man väl göra så, som skett vid andra tillfällen, nämligen att Kungl. Maj:t får komma och begära ytterligare medel på tilläggsstat. Jag ber därför, herr talman, att med dessa ord yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten förgade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 39.**Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 51, föreslagit riksdagen att till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 13 800 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 13 800 000 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson*, herrar *Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp* och *Birke*, vilka ansett att

utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr *BIRKE*: Herr talman! Även under denna punkt har jag jämte andra en reservation. Det gäller här frågan om kostnaderna för arbetslöshetens bekämpande. Härvidlag har ju statsutskottets majoritet anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag om ett anslag på 13,8 miljoner kronor. Vi reser anse, att man även på denna punkt skulle kunna göra en avsevärd nedskärning av anslaget.

Man får ju inte blunda för att det förhållandet är rådande att vi nu ha full sysselsättning och att det finns vissa beredskapsarbeten som böra kunna avvecklas; jag tänker då närmast på arkivarbetena och steninköpen. Beträffande dessa arbeten har departementschefen i propositionen nr 152/1951 meddelat, att avsikten skulle vara att desamma skulle nedskäras. Här till kommer den omständigheten att om man ser tillbaka på föregående budgetår skall man finna, att belastningen varit avsevärt mycket lägre varje år än det anslag som beviljats. Budgetåret 1950/51 fanns det sålunda ett icke disponerat belopp på inte mindre än 5,7 miljoner kronor, och innevarande budgetår, 1951/52, är beloppet i det närmaste 5 miljoner. Med dessa siffror för ögonen anse vi reser anse, att anslaget i år bör kunna nedsättas till 10 miljoner kronor. Det är det yrkande som återfinnes i reservationen under denna punkt av fröken *Andersson* m. fl., till vilken jag, herr talman, nu ber att få yrka bifall.

Herr *MÄRTENSSON* i *Uddevalla*: Herr talman! Jag vill hänvisa till att kostnaderna för arbetslöshetens bekämpande enligt propositionen skulle minska med

Bostadsstyrelsen: Avlöningar.

3,8 miljoner kronor. Nu föreslå reservanternas att detta anslag skall minskas med ytterligare 3,8 miljoner. Som motivering härför anföra reservanternas bland annat, att ansträngningarna i ökad grad böra inriktas på en överflyttning av de hjälpsökande till andra arbetsområden. Jag vågar emellertid göra det bestämda påståendet, att arbetsmarknadsstyrelsen icke försummat något tillfälle att överflytta arbetskraft från överskotts- till underskottsområden. Jag är övertygad om att styrelsen även i fortsättningen kommer att tillämpa denna princip i all den utsträckning som är möjlig. Men, herr talman, det är inte möjligt att exempelvis vid de lokala driftinskränkningarna överflytta alla arbetslösa till andra orter, där det eventuellt råder brist på arbetskraft. Det finns nämligen många, som inte kunna omskolas till andra yrken. En del ha uppnått en relativt hög ålder, andra ha mindre god fysik o. s. v. Och hänsyn måste även tagas till vissa familjeförhållanden och dylikt. Vi få nämligen inte glömma bort, att det inte går att tillämpa samma principer när det gäller att förflytta arbetare från den ena orten till den andra som när man sänder i väg en vanlig vara, utan man måste ta hänsyn till människorna och till rådande förhållanden. Med hänsyn till den åtstramning, som för närvarande gör sig gällande på det ekonomiska området, kommer det möjligen att beträffande denna punkt liksom den föregående kunna ifrågasättas, om de anslag som äro förordade av Kungl. Maj:t komma att räcka.

Herr talman! Jag vill med dessa ord yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den beträffande denna punkt avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara

med övervägande ja besvarad. Herr Birke begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 39:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkterna 40—44.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 45.***Bostadsstyrelsen: Avlöningar.**

Med bifall till Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 58, gjorda förslag hemställde utskottet

I. att riksdagen måtte

a) besluta, att å personalförteckningen för bostadsstyrelsen antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 skulle ökas med två, antalet byrådirektörer i Ce 31 med en, antalet förste byråingenjörer i Ce 29 med två samt antalet förste byråingenjörer i Ce 27 minskas med en;

b) fastställa i punkten intagen avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1952/53;

c) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 2 939 000 kronor;

Bostadsstyrelsen: Avlöningar.

II. att riksdagen måtte i anledning av motionen I: 77 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i motiveringen anfört.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Bergh* och *Birke*, vilka ansett, att utskottet i mom. I bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag

a) besluta, att å personalförteckningen för bostadsstyrelsen antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 skulle ökas med två, antalet förste byråingenjörer i Ce 29 ökas med två samt antalet förste byråingenjörer i Ce 27 minskas med en;

b) fastställa av reservanterna föreslagen avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53;

c) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 2 859 000 kronor.

Sedan punkten föredragits anförde:

Herr **BIRKE**: Herr talman! Under denna punkt begär bostadsstyrelsen en ökning av antalet befattningshavare.

Bostadsstyrelsens organisation var ju föremål för behandling vid förra årets riksdag, och man kom då överens om att bostadsstyrelsens befattningshavare, till antalet 267, skulle minskas med 24 eller till 243. Men samtidigt lämnade man ett anslag på 60 000 kronor för att möjliggöra tillgodoseendet av vissa uppkommande personalbehov. I anledning av utvidgningen på bostadsbyggnadsområdet och bostadsstyrelsens kreditgivning beslöt höstriksdagen att härför ge ytterligare 50 000 kronor. Jag tycker att det är orimligt att, när man så nyligen fått igenom en organisationsplan och organisationsnämnden behandlat bostadsstyrelsen, man året därpå skall komma och begära anslag till ännu flera befattningshavare. Frågan om decentralisering på detta område har ju också varit aktuell alltsedan bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna

kommo till. Man har ju för avsikt att flytta ut en hel del ärenden till länsbostadsnämnderna, och därigenom skulle åtskilligt arbete kunna besparas bostadsstyrelsen. Bostadsstyrelsen själv säger också, att det pågår utredningar om decentraliseringen, och det är ju ytterligare ett skäl, tycker jag, för att man skall vara försiktig med att utöka befattningshavarnas antal. Jag tror inte att man kan göra sig fri från den känslan, att bostadsstyrelsen handlägger ärendena mången gång på sådant sätt, som absolut inte skulle vara nödvändigt. Ty man fingranskar ritningarna. Man skall inte bortse ifrån att ute i kommunerna finnas både byggnadsnämnder och byggnadskonsulenter och i städerna arkitekter och byggnadsnämnder. Därmed borde primärkommunernas uppgifter kunna godtagas utan alltför mycket penetrerande.

Jag skall inte orda mera, herr talman, i detta ärende utan ber att med dessa ord få yrka bifall till den reservation som finns under denna punkt och som innebär att anslaget skall minskas med 80 000 kronor. Jag yrkar alltså bifall till fröken *Anderssons* m. fl. reservation.

Herr **MÄRTENSSON** i Uddevalla: Herr talman! Kungl. Maj:t har föreslagit en viss förstärkning av bostadsstyrelsen. Det må gärna erkännas, att det verkar något egendomligt att personalbeståndet i bostadsstyrelsen behöver ökas samtidigt som arbetsuppgifterna föreslås minskade genom en ökad decentralisering till de lokala organen. Men frågan ligger ju till på det sättet att vid senaste årens riksdagar har en ganska kraftig minskning av bostadsstyrelsens personalbestånd företagits. Jag tror för min del att denna nedskärning av personalbeståndet har varit i det kraftigaste laget.

Vidare har det varit så att vissa andra förhållanden, som jag här inte närmare skall gå in på, förorsakat att bostadssty-

Bostadsstyrelsen: Avlöningar.

relsen har kommit i eftersläpning i ganska stor utsträckning med vissa arbetsuppgifter. Denna eftersläpning i arbetsuppgifterna har förorsakat att såväl kommuner som enskilda byggare fått vänta onormalt länge, innan de kunnat få slutligt besked från bostadsstyrelsen i de olika ärendena. Det är för att avhjälpa denna olägenhet som departementschefen nu sett sig nödsakad att föreslå en viss personalförstärkning inom denna styrelse. Jag utgår emellertid ifrån att, när arbetsbalansen blivit övervunnen och ärendena, som departementschefen här föreslagit, i större utsträckning bli decentraliserade från den centrala myndigheten till de lokala organen, det skall finnas möjlighet att återigen företa en rätt omfattande nedskärning av personalen inom den centrala styrelsen.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr PERSSON i Växjö: Herr talman! Det ligger till på det sättet att när bostadsstyrelsen inrättades 1 juli 1948 tog man till denna organisation i knappaste laget. Principen var att man skulle börja försiktigt och eventuellt bygga ut organisationen ytterligare. Följden av detta blev i början att bostadsstyrelsen inte kunde klara sina uppgifter. Detta berodde också på en del andra omständigheter. De länsbostadsnämnder som skulle skapas inrättades inte förrän en ganska lång tid efter den 1 juli 1948, och de kunde inte genast överta några av de uppgifter som bostadsstyrelsen skulle sköta, utan de övertog tills vidare den gamla egnahemsorganisationens uppgifter.

Till detta kom att bostadsstyrelsen inte kunde få några jurister, vilka man behövde ha för att kunna betala ut lånen; det var kanske i synnerhet på den punkten som eftersläpning förekom. Det är givet att ett centralt verk som bostadsstyrelsen i framtiden skulle kunna minska ned antalet anställda, om man

undan för undan decentraliserade uppgifter till de lokala organen. Men om ett centralt verk, på samma gång som detta sker, får en hel rad andra uppgifter som man inte förut haft att sköta, då är det inte så säkert att det härvidlag kan bli en så stor minskning som man ursprungligen hade tänkt sig.

Alla vet att riksdagen i höstas beslutade om vissa bostadspolitiska åtgärder med anledning av byggnadskostnadsstegringen. När bostadsstyrelsen skulle överta dessa uppgifter och sköta detta nya arbete var det nödvändigt att den fick litet mer folk. Man måste ju bl. a. göra om de värderingsnormer man förut följt, då man beviljade lånen, eftersom dessa normer inte kunde tillämpas på grund av de våldsamma kostnadsförskjutningarna.

Härtill kommer att förra året höjdes, som alla vet, räntorna på de lån till olika bostadshus som man fått i sparbanker och andra banker. På grund härav har bostadsstyrelsen också måst ombesörja arbetet med ränteeftergifterna, och det är ett arbete som ställer stora krav på framför allt den kamerala organisationen inom bostadsstyrelsen. Dessutom har det befunnits lämpligt och rationellt att länsbostadsnämnderna inte skulle sköta utbetalningen, en uppgift som därför dragits in till bostadsstyrelsen, enligt vad man förra året gick in för i riksdagen. Detta har likaledes medfört en kraftig ökning av arbetet. Slutligen har bostadsstyrelsen fått överta uppgifter från annat håll, från statskontoret, som hade 14 befattningshavare för dessa uppgifter, vilka nu sköts helt och hållet av bostadsstyrelsen. Jag tror att man måste ta hänsyn till detta när man bedömer personalbehovet i verket.

Det är en annan sak som jag i detta sammanhang gärna ville beröra ett ögonblick, nämligen frågan om decentralisering. Man har nu föreslagit att man skall decentralisera vissa mindre flerkammarhus till länsbostadsnämnderna

Bostadsstyrelsen: Avlöningar.

och att man skall decentralisera beslutanderätten beträffande familjebostadsbidrag till länsbostadsnämnder och kommunala bostadspolitiska organ. Det enda som ännu är kvar i bostadsstyrelsen beträffande familjebostadsbidrag är denna beslutanderätt; i övrigt är arbetet decentraliserat. Jag vill tillägga att riksdagen i maj i fjol på Kungl. Maj:ts förslag beslöt att man för närvarande icke skulle överlåta arbetet med familjebostadsbidragen på förmedlingsorganen.

Jag säger inte detta därför att jag i princip har någonting emot att man decentraliserar denna verksamhet, men den föreställningen förekommer ibland — kanske också bland riksdagens ledamöter — att bostadsstyrelsen varit ovillig att åstadkomma något på denna punkt. När vi förra året behandlade denna fråga, hade Kungl. Maj:t i sin proposition anmält, att bostadsstyrelsen företagit en särskild utredning beträffande denna decentralisering. Vidare hade man anmält att organisationsnämnden hade gjort en översyn över bostadsstyrelsen och samtidigt undersökt, om en sådan decentraliserad organisation skulle vara lämplig. Organisationsnämnden sade då att det kunde i varje fall inte för närvarande anses lämpligt att decentralisera verksamheten, men en del av granskningsarbetet skulle kunna decentraliseras till förmedlingsorganen.

I propositionen sades det emellertid att för närvarande ansåg man det inte möjligt att överlåta detta granskningsarbete åt förmedlingsorganen. Det är detta som vi i bostadsstyrelsen haft att rätta oss efter under detta budgetår, och därför har helt naturligt på den punkten inte vidtagits några åtgärder.

När det gäller de flerfamiljshus, som länsbostadsnämnderna skulle få under sin behandling, är det så att bostadsstyrelsen gått in för en decentralisering för ungefär ett år sedan. Senare inträdde emellertid denna kraftiga kostnadsfördyring, och då har man i verket sagt

sig, att man först måste försöka få fram nya värderingsgrunder, som man kan sätta i händerna på länsbostadsnämndernas ingenjörer, innan man decentraliserar långivningen till dem. Sedan någon tid tillbaka är några av bostadsstyrelsens tjänstemän i fullt arbete med att försöka få fram nya värderingsgrunder, och jag förmodar att det ganska snart under nästa budgetår skall bli möjligt att genomföra denna decentralisering.

Jag tror inte man bör utgå ifrån att en decentralisering kan drivas hur långt som helst, om man avser att spara personal. Det är klart att en decentralisering kan innebära stora fördelar när det gäller att åstadkomma bättre service för kunderna, om jag så får uttrycka mig. Men jag tror å andra sidan att det kanske kan bli nödvändigt i framtiden att räkna med att decentraliseringen kan medföra ett ökat behov av personal inom de länsbostadsnämnder vi har inrättat.

Jag vill också med anledning av vad herr Birke sade påpeka, att den ringa utökning av personal, som här är avsedd, inte alls gäller den tekniska byrån, där man granskar ritningar m. m. Vi inrättade en ny byrå förra året, ekonomiska utredningsbyrån, som riksdagen beslutade och som framför allt sysslar med sådana frågor som att söka nedbringa byggnadskostnaderna och rationalisera byggnadsverksamheten. För att vi skall kunna bedriva ett rationellt arbete behöver emellertid den byrån utbyggas något.

Till detta kommer, som jag förut nämnde, att de ökade uppgifterna för den rent kamerala organisationen i bostadsstyrelsen medfört att man där behöver ha litet mer folk. Jag tror inte det skulle vara rimligt att vägra bostadsstyrelsen denna mycket begränsade utökning av personalen. Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till det förslag som utskottet här framlagt.

Bostadsstyrelsen: Avlöningar.

Herr HÆGGBLOM: Herr talman! Det är herr Perssons i Växjö anförande om decentraliseringen som givit mig anledning begära ordet. Han säger att decentralisering kan betyda vissa förmåner för den part, som arbetar ute på fältet, alltså förmedlingsorganen, och väl även för låntagarna. Men han är tydligen en mycket varm vän av att decentraliseringen inte skall drivas särskilt långt.

Som ordförande i ett sådant där förmedlingsorgan skulle jag vilja begagna tillfället säga, att den »decentralisering» som bostadsstyrelsen genomfört förra året, när den dragit in till Stockholm utbetalningen till förmedlingsorganen av pengar, avisering av annuiter o. d., har åtminstone hittills inneburit raka motsatsen till vad man skulle kunna anse vara skäligt. Denna anordning betyder att för varje utbetalning till en kommunalnämnd får vi numera två brev, ett från länsbostadsnämnden och ett från bostadsstyrelsen, medan det förut räckte med ett brev från länsbostadsnämnden. Vidare har det medfört att medan tidigare länsbostadsnämnden alltid i god tid före årsskiftet underrättade förmedlingsorganen, vilka annuiter låntagarna skulle betala, för att de skulle få besked därom före förfallodagen, så har sedan bostadsstyrelsen tog hand om saken det skett en sådan försumpning av det hela, att annuiter, förfallna den sista december och som förmedlingsorganen skulle driva in till den 15 februari, inte ens varit aviserade när inbetalningsdagen kom!

Det skickades ut ett förhandsmeddelande att vi skulle få de sista aviseringarna den 6 februari. Ännu i dag har inte den kommunalnämnd jag tillhör fått den sista aviseringen, och åtskilliga droppade in i slutet av februari.

Jag vill säga till herr Persson, i den mån han har med bostadsstyrelsen att göra, att en »decentralisering» efter sådana metoder sannerligen inte är till någon fördel för förmedlingsorganen

eller låntagarna. Den visar mest av allt hur dumt man bär sig åt, när man inte låter länsbostadsnämnderna sköta vad de hittills skött till belåtenhet. Finns det någon förklaring till detta, må det vara hänt.

Nu kan naturligtvis herr Persson i Växjö säga, att under sådana förhållanden skall herr Hæggbloom naturligtvis vara med om att bevilja dessa 80 000 kronor, så att vi får mer folk i bostadsstyrelsen. Som en protest mot bostadsstyrelsens sätt att sköta detta ber jag emellertid att få yrka bifall till reservationen.

Herr PERSSON i Växjö: Herr talman! Jag vill till herr Hæggbloom säga, att jag inte alls är någon motståndare till en decentralisering. Men jag har ansett det angeläget att understryka, att om man skall genomföra en decentralisering enligt de linjer, som vi nu tänker gå fram efter, så är det inte alldeles säkert att man samtidigt kan räkna med att det blir en personalbesparing. Det finns vissa uppgifter som jag tror kan skötas mest rationellt centralt och andra som kan skötas bättre ute på fältet. Man får väl försöka komma fram till en lämplig avvägning.

Vad beträffar den utbetalning av lån, som sker från bostadsstyrelsen, så har den under 1951 och till nu ökat från 160 till 280 miljoner kronor. Härtill kommer att personalen inom den kamerala sektion av bostadsstyrelsen, som skall sköta detta arbete, sitter i lokaler, som hindrar den att arbeta på ett effektivt sätt och som jag skulle vilja rekommendera de närvarande att se på. Jag tror dock fortfarande att anordningen med att betala ut lånen centralt, som man gick in för förra året och som länsbostadsnämnderna såvitt jag vet inte alls hade något emot, är lämplig. Det gäller ju rent kamerala uppgifter, vilka man i stor utsträckning kan använda maskiner för. Det har emellertid visat sig att arbetsbelastningen blivit

större än man väntat, och jag är medveten om att detta medfört svårigheter. Men jag tror att det ännu är litet för tidigt att döma om detta.

Jag är i fullt arbete med att försöka åstadkomma en rimlig plan för en decentralisering av den del av bostadsstyrelsens verksamhet, som jag har litet med att göra, nämligen bidragsgivningen till familjebostäder. Jag är således inte alls motståndare till en decentralisering, och det är detta jag har velat säga.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten förgade reservationen; och biföll kammarutskottets hemställan.

Punkterna 46—61.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 62.

Yrkesinspektionen: Avlöningar.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 82, föreslagit riksdagen att dels besluta, att å personalförteckningen för yrkesinspektionen 1 yrkesinspektrisassistenttjänst i Ca 22 å övergångsstat skulle utgå samt 11 kontorsbiträdestjänster i Ca 8 skulle utbytas mot 11 kanslibiträdestjänster i Ca 11, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för yrkesinspektionen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1952/53, dels ock till Yrkesinspektionen: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 1 896 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sten m. fl.* (I: 185) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* och herr *Jonsson* i Järvsands (II: 266), vari hemställdes att riksdagen måtte besluta att kontorsbiträdestjänsten i Ca 8

Yrkesinspektionen: Avlöningar.

inom skogsyrkesinspektionens norra distrikt utbytes mot en kanslibiträdestjänst i Ca 11,

dels en inom andra kammaren av herr *Nihlfors m. fl.* väckt motion (II: 360), i vilken hemställdes att riksdagen måtte besluta, att inom allmänna yrkesinspektionen 11 kontorsbiträdestjänster i Ca 8 utbytas mot kansliskrivartjänster i Ca 15 samt 4 kontorsbiträdestjänster mot kanslibiträdestjänster i Ca 11,

dels ock en inom andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.* väckt motion (II: 363), vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta att en läkartjänst inrättas vid yrkesinspektionen med stationsort i Göteborg och med huvudsaklig verksamhet förlagd till sjätte distriktet men även fjärde, sjunde och åttonde distrikten, och att härför anslås ett belopp av 6 000 kronor.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 185 och II: 266, II: 360 samt II: 363

a) besluta, att å personalförteckningen för yrkesinspektionen 1 yrkesinspektrisassistenttjänst i Ca 22 å övergångsstat skulle utgå samt 11 kontorsbiträdestjänster i Ca 8 skulle utbytas mot 11 kanslibiträdestjänster i Ca 11;

b) fastställa i punkten intagen avlöningsstat för yrkesinspektionen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1952/53;

c) till Yrkesinspektionen: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 1 896 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Söderquist*, *Ståhl* och *Kollberg*, fröken *Elmén* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottet bort föreslå riksdagen att i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 360 samt med bifall till motionerna I: 185 och II: 266 samt II: 363

a) besluta, att å personalförteckningen för yrkesinspektionen 1 yrkesin-

Yrkesinspektionen: Avlöningar.

spektrisassistenttjänst i Ca 22 å övergångsstat skulle utgå samt 12 kontorsbiträdestjänster i Ca 8 skulle utbytas mot 12 kanslibiträdestjänster i Ca 11;

b) fastställa i reservationen angiven avlöningsstat för yrkesinspektionen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53;

c) till Yrkesinspektionen: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 1 903 150 kronor.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Fröken ELMÉN: Herr talman! Jag vill med några ord motivera den reservation, som är fogad till denna punkt och som gäller ett par tjänster inom yrkesinspektionen.

För det första beröres i reservationen en kanslitjänst vid skogsyrkesinspektionen i Umeå. Varför den tjänsten har placerats i 8:e lönegraden står man frågande inför, därför att de arbetsuppgifter, som befattningshavaren har, så klart sammanfaller med biträdesutredningens riktlinjer för 11:e lönegraden. Det är därtill ett mycket självständigt arbete, när befattningshavaren under långa tider får svara för kansliet, då de inspekterande befattningshavarna ständigt är ute på resor.

Inplaceringen förefaller alltså egendomlig, och man funderar över varför den blivit som den nu är. Man står för övrigt frågande inför många av de placeringar, som biträdesutredningen har gjort, och man undrar om det beror på de olika sätt, på vilka verken redogjort och motiverat för de skilda tjänsterna. Jag tror inte att man trätt i någon närmare kontakt sedan med verken eller gjort någon ytterligare arbetsvärdering, utan man placerar in tjänsterna efter de informationer, som verken har lämnat. Dessa kan naturligtvis bli mycket olika från olika verk. Det kommer då också att bli en egendomlig relation mellan de olika tjänsterna, som blir till besvär för respektive verk.

Jag vill också framhålla att den tjänst det här är fråga om är av mycket stor vikt och att den blir svår att besätta, om den ligger i den föreslagna lönegraden. Detta skulle kunna ställa skogsyrkesinspektionen i en mycket svår situation. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

För det andra upptas i reservationen ett arvode på 6 000 kronor, som gäller en läkartjänst vid yrkesinspektionens distrikt i västra Sverige, närmare bestämt göteborgs-, borås-, jönköpings- och karlstadsdistrikten. Som vi nog alla känner till sker det en mycket snabb utveckling inom industrien, och den industri, som framför allt växer ut för närvarande, är den kemiska industrien. Med den följer många risker, t. ex. förgiftningsrisker. Nya medel och ämnen kommer till användning vid de olika arbetsprocesserna, och det är över huvud taget fråga om en utveckling, som för med sig risker för arbetstagarna. Behovet av läkarexpertis gör sig därför mer och mer gällande, och det gäller att ha en sådan till hands för ställningstagande på platsen. När 1938 års arbetarskyddskommitté utarbetade sitt förslag, var man på det klara med att det måste finnas tillgång till läkarexpertis, och kommittén föreslog, att det skulle finnas en läkare inom varje distrikt. Departementschefen insåg också att det måste ske en utbyggnad av läkartjänsterna men var inte beredd att gå så långt som kommittén utan föreslog att läkare till att börja med skulle tillsättas för 1:a och 2:a distrikten. Dessa läkare har varit till mycket stort gagn. De har utnyttjats så, att man inom de andra distrikten över huvud taget inte kunnat tänka sig att få hjälp av dem, vilket departementschefen förutsatte att man skulle kunna få.

Då det i detta fall rör sig om starkt industrialiserade distrikt i västra Sverige, är det av behovet påkallat att man får hjälp av en läkare. Jag tror att ett beviljande av den blygsamma summa

som det här gäller — 6 000 kronor — skulle bli till ovärderligt gagn. Vi måste tänka på att det är en allvarlig fråga, att förebygga olycksfall och ohälsa, vi skall ta ställning till.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr NIHLFORS: Herr talman! Jag har begärt ordet i denna fråga inte för att plädara för den motion, II: 360, som jag tillsammans med några andra ledamöter väckt och vari hemställes om en uppflyttning av yrkesinspektionsdistriktens expeditionsföreståndare till 15:e lönegraden, utan därför att jag fäst mig vid utskottets sätt att yttra sig över motionen. Utskottet säger: »Utskottet får erinra om att enligt Kungl. Maj:ts förslag elva kontorsbiträdestjänster i Ca 8 skola utbytas mot elva kanslibiträdestjänster i Ca 11. I anledning härav kan utskottet icke biträda yrkandet i motionerna I: 185 och II: 266 samt II: 360 om ytterligare uppflyttningar av tjänster.»

Detta yttrande från utskottets sida kan jag inte fatta på annat sätt, än att utskottet avstått från att företa någon prövning av motionen, därför att Kungl. Maj:t tagit viss ställning. Man skulle möjligtvis kunna tänka sig att yttrandet kunde accepteras, om det föreläge något förhandlingsresultat i anslutning till biträdesutredningens i särskilt betänkande framställda yrkande om uppflyttning av dessa tjänster. Men så är inte fallet. Inga förhandlingar har emellertid ägt rum mellan personalorganisationerna och biträdesutredningen. Därför kan man inte säga, att riksdagen bör känna sig särskilt läst av vad biträdesutredningen eller Kungl. Maj:t kommit fram till. Även om utskottet ställt sig avisande till motionen borde motiveeringen inte, menar jag, ha varit den, att Kungl. Maj:t har föreslagit en viss uppflyttning.

Sedan vill jag också erinra om att de riktklinjer, som för någon tid sedan antogs av riksdagen i fråga om biträdes-

personalens inplacering i lönegrader, är så vaga, att det inte är omöjligt för riksdagen, liksom det inte varit omöjligt för Kungl. Maj:t, att med ledning av dessa riktklinjer ta ställning till en viss fråga.

Det är alltså mot utskottets motiveering jag vänt mig. Jag skulle vara tacksam om utskottets talesman på något sätt ville förklara varför utskottet avstått från att sakligt pröva motionen. Jag har dock inte något yrkande om bifall till densamma.

Herr MÅRTENSSON i Uddevalla: Herr talman! Vad beträffar fröken Elméns och herr Nihlfors' framställningar om lönegradsplaceringen för vissa biträdestjänster kan jag kort och gott hänvisa till att det har pågått en biträdesutredning, som inom olika verk undersökt vilket antal biträden som bör finnas och i vilka lönegrader dessa böra vara placerade. Det skulle väl vara ganska underligt om riksdagen, när sådan undersökning företagits, skulle vidta väsentliga ändringar i lönegradsplaceringen för viss personal.

Läkarfrågan skall jag inte närmare gå in på, ty där har utskottet inte tagit någon ställning utan ansett att frågan är av den art, att den bör bli föremål för prövning av departementschefen, innan riksdagen fattar ståndpunkt. Det är inte gott för ett utskott att säga, att vid en anstalt skall man ha en läkare och vid en annan anstalt en annan tjänsteman av viss grad. Vi anse, att dessa frågor böra få prövas av Kungl. Maj:t, innan riksdagen tar ståndpunkt till dem.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Ersättning för skador vållade av vissa rymlingar m. fl.

Punkterna 63—77.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 78.

Ersättning för skador vållade av vissa rymlingar m. fl.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 103, föreslagit riksdagen att till Ersättning för skador vållade av vissa rymlingar m. fl. för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 45 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Cassel* (I: 255) och den andra inom andra kammaren av herr *Birke* (II: 365), hade hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla att förslag med beaktande av i motionen anförda synpunkter måtte framläggas om slutlig reglering av statens ersättningskyldighet till person, vilken lidit skada genom åtgärder av vid sinner sjukhus eller vissa andra anstalter intagna.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen måtte till Ersättning för skador vållade av vissa rymlingar m. fl. för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 45 000 kronor;

b) att motionerna I: 255 och II: 365 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Sundelin*, *Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Kollberg* och *Birke*, vilka ansett, att utskottet under b) bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 255 och II: 365 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförde.

Sedan punkten föredragits anförde:

Herr *BIRKE*: Herr talman! Frågan om ersättning för skador, som äro vållade av rymlingar, är ju ingen ny fråga. Redan vid förra årets riksdag väcktes en motion, i vilken det uttalades öns-

kemål om att man skulle få förslag till en slutgiltig reglering av statens skyldighet att ersätta sådana skador. Statsutskottet avstyrkte motionen med motiveringen att en särskild utredning, ungdomsvårdsskoleutredningen, sysslade med denna fråga, varför man i avvaktan på dess förslag inte skulle vidta några åtgärder.

Ungdomsvårdsskoleutredningen är nu färdig, och den motion, som i år väckts i denna fråga, ansluter sig i stort sett till vad utredningen har föreslagit. Därför hade man hoppats att motionen skulle biträdas av utskottet. Så blev emellertid icke fallet. Statsutskottet använder nu en annan motivering och säger, att man måste vinna erfarenhet på detta område, innan ett slutgiltigt förslag kan framläggas.

Den moderna anstaltsvården karakteriseras ju av att gränserna mellan den öppna och den slutna vården äro ganska svävande. Därest staten anser att sådana vårdformer skola användas på vissa anstalter, är det min uppfattning att staten också bör svara för de skador, som följa av internernas åtgöranden, om de missbruka friheten genom att stjäla bilar och idka stöldturnéer, vilket vi ju dagligen läsa om i tidningarna.

Departementschefen har i sitt förslag till årets riksdag gått med på en viss utvidgning av statens ersättningskyldighet. Han har sagt att skador, som äro gjorda av interner under en kortvarig permission, skola ersättas av staten. Detta är alltså det nya som tillkommit. Men jag måste för min personliga del säga, att det blir väl mycket svårt att avgöra vad som är kortvarig permission eller inte. Det som händer när permissionen inte kan anses kortvarig tar alltså staten ingen notis om.

Denna fråga är ju mycket känslig inte minst för de människor, som råka bo i närheten av sådana här anstalter. De äro mycket irriterade av de oeffterrättliga förhållanden, som råda på detta

Social upplysningsfilm.

område. Vad vi reserverar ha önskat är, att man skall få fram ett förslag, som slutgiltigt reglerar statens skyldighet att ersätta skador, vilka åstadkommas av rymlingar.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till den reservation, som är fogad till denna punkt av fröken Andersson m. fl.

Herr **MÅRTENSSON** i Uddevalla: Herr talman! Det är möjligt, att de bestämmelser, enligt vilka ersättning utgår, ha varit alltför snäva; ersättningar från detta anslag ha endast kunnat beviljas för skador, som åstadkommits av rymlingar. Denna begränsning har vållat vissa svårigheter i tillämpningen, och den har kanske även lett till resultat, som ur saklig synpunkt varit mindre tillfredsställande. Nu har emellertid departementschefen föreslagit en betydlig utvidgning av grunderna för dessa ersättningar. Departementschefen föreslår, att även skador, som åstadkommits under kortvarig permission från anstalt eller under rymning i anslutning till sådan permission, inordnas under den provisoriska regleringen. Som förklaring till denna utvidgning nämnes bland annat, att med permission bör, såsom utredningen föreslagit, likställas s. k. frigång. Departementschefen anser, att om denna utvidgning kommer till stånd, komma de väsentliga olägenheter som ha vidlådit de nuvarande bestämmelserna att elimineras.

Utskottet har anslutit sig till detta departementschefens förslag och anser, att man bör gå fram med en viss försiktighet på detta område och inte fastställa sådana grunder som avtrubba den enskildes ansvarskänsla. Om ersättningsgrunderna bli alltför frikostiga, kan man tänka sig, att enskilda personer inte ha stort intresse av att låsa in sina ägodelar, låsa sina bilar o. s. v., eller att taga en ordentlig försäkring på desamma. Det är detta som gjort att utskottet ansett sig böra gå fram

med en viss försiktighet samt att de utvidgningar som föreslagits av departementschefen böra få tillämpas någon tid innan någon ytterligare utredning kommer till stånd.

Med dessa ord ber jag, herr talman, få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som följde av bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 79—82.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 83.

Social upplysningsfilm.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 108, föreslagit riksdagen att till Social upplysningsfilm för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Fritjof Thun* och *Edvin Thun* (I: 58) samt den andra inom andra kammaren av herr *Lundberg m. fl.* (II: 66) hade hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor till social upplysningsfilm.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 58 och II: 66 till Social upplysningsfilm för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Sundelin*, *Bergh*, *Fridolf Jansson*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Rubbestad* och *Birke*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 58 och II: 66

Social upplysningsfilm.

besluta att reservationsanslaget till Social upplysningsfilm icke skulle uppföras å riksstaten för budgetåret 1952/53.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Fru VÄSTBERG: Herr talman! Jag skulle kunna nöja mig med att instämma i vad som säges i motionen II: 66 i denna fråga, men reservanterna har motiverat sin ståndpunkt så att man skulle kunna tro, att det här gäller en ganska obetydlig detalj. De säger, att filmen är ett område där man kan göra besparingar. Men jag undrar, om man inte sparat in och snålat tillräckligt på detta område. År 1947 uppgick ju anslaget till 125 000 kronor; det sjönk året därpå till 75 000 kronor, och 1951 gick det ned till 30 000 kronor. Nu vill reservanterna, att hela anslaget skall strykas. Jag undrar, om det verkligen är klokt att gå så hårt fram på detta område. För de små anslag, som har utgått, har det ju under åren 1947 till 1951 arbetats fram sammanlagt nio filmer om olika aktuella sociala problem. Dessa upplysningsfilmer har sedan visats för hundratusentals biobesökare, och dessutom har de visats i föreningar och skolor, sålunda i huvudsak för en publik som kanske inte på annat sätt får upplysning om de problem som filmerna sökt belysa. Jag kan t. ex. bara peka på filmerna »Vi skall ha barn» — direkt skapad i abortförebyggande syfte — »Onödiga olyckor», som försöker visa, hur man skall undgå skador i arbetet, samt »Vi och våra gamla», som tager upp hela det frågekomplex som utgöres av folkpensioneringen, sluten och öppen anstaltsvård, hemhjälp- och samaritorganisationerna o. s. v.

Jag tror, att det begärda anslaget för denna verksamhet är mycket väl motiverat — det är helt enkelt önskvärt. Det lilla Danmark, som fått känna på en tysk ockupation och som lidit av krig och kris, har presterat mycket mer än vi på detta område. Genom det

danska ministeriet för filmudvalg har enbart under åren 1950 och 1951 producerats inte mindre än nio filmer av samma karaktär som de svenska, och Dansk Kulturfilm har under samma period gjort fjorton filmer. För åren 1949 och 1950 är siffrorna respektive 16 och 33.

Nu kan man väl tycka att vad det av krig och kris så svårt hemsökta Danmark har lyckats prestera i fråga om social upplysningsfilm borde väl vi också kunna orka med. Jag tror, att vi allesammans vet och förstår, att det behövs mycket upplysning just på det sociala området. Filmen är onekligen ett av de mest effektiva medlen man har att lämna upplysning till dem som bäst behöver den. Jag tänker exempelvis på de mängder av ungdomar, som går på biografier och som aldrig sätter sin fot i en föreläsningssal eller läser en artikel som redogör för de förmåner samhället lämnar. Vi vet också att på film kan människorna under årtionden få i sig reklam för »Tuppens vävnader» och »Vackra vita Vademe-cumtänder», medan de däremot inte vet vilka reformåtgärder samhället företagit för att hjälpa dem till rätta och att undgå olyckor. Jag tror, att det vore värdigt statsmakterna att göra reklam för sin egen verksamhet. Dessutom har vi så många områden beträffande vilka det ännu inte lämnats någon verklig upplysning. Jag skall t. ex. peka på önskvärdenheten av att genom film lämna upplysning om fosterbarnsvården, alkoholsvården, den psykiska barnavården, ungdomskriminaliteten o. s. v. — för att bara ge några stickprov.

Jag har den uppfattningen att filmen genom sin förebyggande karaktär faktiskt skulle kunna bidra till en besparing för samhället i stället för en utgift, den skulle kunna verka till förmån både för den enskilde och för samhället. Jag har därför helt kort velat framföra dessa synpunkter och yrkar bifall till motionen II: 66.

Social upplysningsfilm.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Jag skall bara säga några ord.

Jag tyckte, att fru Västberg fann ett mycket klart uttryck för vad denna filmverksamhet egentligen är, då hon sade, att den är ett propagandaorgan för statens verksamhet. Nu menar jag, att man inte behöver driva en dylik propagandaverksamhet. Folk i allmänhet känner ändå till vad staten gjort på det eller det området, och jag tycker nu, att man kan använda pengar bättre än till att ge ut dem på en sådan propagandaverksamhet. Statskontoret, som är ett av de verk, som skall se till att våra finanser skötas på ett ekonomiskt sätt, har ansett detsamma, och reservanterna dela den mening, som statskontoret givit uttryck åt. Vi tycka, att denna verksamhet ej är behövlig, utan att vi skola spara de 30 000 kronor, som nu föreslås av utskottet.

Med detta ber jag, herr talman, få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr LUNDBERG: Herr talman! Då det gäller den sociala upplysningen i Sverige måste man väl ändå säga, att det icke är så väl ordnat som herr Rubbestad vill göra gällande. Det är riktigt, att vi har en god socialvård. Det svenska samhället försöker göra vad det kan för att komma till rätta med sociala svårigheter. Men man måste ändå säga, att de människor, som bäst behöver den sociala omvårdnaden, har ganska svårt att finna sig till rätta bland de lagar och förordningar som man måste känna till för att kunna klara sig. Filmen är i det avseendet en god förmedlare av upplysning. Då socialfilmen numera går på de allmänna biograferna och man dessutom kan utnyttja smalfilmen, kan man nå de folkgrupper som avses i detta sammanhang.

Det förefaller, som om herr Rubbestad skulle anse detta spørsmål som en fråga om propaganda för statens verksamhet. Det är ingalunda på det viset, utan vi

vill ge upplysning åt de människor vilka behöver utnyttja de olika sociala hjälp-möjligheter som finnes. En god social upplysningsfilm visar medborgarna inte bara deras rättigheter utan även deras skyldigheter. Inte minst på landsbygden är denna sociala upplysning behövlig. Staten har ju föregående år ansett ett anslag på omkring två miljoner kronor till filmverksamhet i allmänhet per år vara nödvändigt. Jag tror också, att det är nödvändigt att i vårt land lämna ett sådant stöd. Men om samhället har råd att understödja »Åsa-Nisse» och alla andra filmherrar, är det då inte orimligt, att staten samtidigt säger sig ej ha råd att för den sociala upplysningsverksamheten ge ut 50 000 kronor per år? Det är så, herr Rubbestad, att när det gäller olycksfallen i arbete, som i filmen har ägnats stor uppmärksamhet i förebyggande syfte, har man kunnat ge samhället vissa möjligheter till besparingar. Det är därför som jag vill protestera mot herr Rubbestad, när han säger att det rör sig om ett propagandaorgan. Det är i stället ett upplysningsorgan och ingenting annat. Herr Rubbestad kanske har den uppfattningen, att vi visserligen skall vidtaga vissa sociala åtgärder, men att det är lämpligt, åtminstone på landsbygden, att folk inte får reda på vilka sociala möjligheter man har. Det är kanske ur den synpunkten som herr Rubbestad bedömer denna fråga. Jag tror emellertid för egen del att även i städerna, där vi har större biografer och där man kanske kommer i bättre kontakt med de sociala välfärdsanordningarna än på landsbygden, behövs det upplysning.

Herr talman! Jag vill för min del vädja till kammaren att om möjligt gå till mötes vad som föreslagits i motion nr 66 och höja det ifrågavarande anslaget till 50 000 kronor. Jag vill i det sammanhanget även rikta en vädjan till socialministern att till ett kommande år verkligen göra en kraftansträngning för att tillgodose det behov, som vi ha på

Sociala upplysningsfilm.

detta område, och bevilja den sociala filmen ökat anslag.

Med vad jag nu anfört hemställer jag om bifall till motionen II: 66.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Jag vill fästa herr Lundbergs uppmärksamhet på att det var fru Västberg, som gav denna sociala upplysningsfilm namnet propagandaverksamhet. Jag tyckte att detta var ett ganska bra uttryck för denna verksamhet, och därför anslöt jag mig till denna benämning, särskilt som jag vet att det i stort sett förhåller sig på det sättet. Jag tror knappast att herr Lundberg kan komma ifrån detta faktum.

Herr Lundberg vill nu göra gällande att man på landsbygden inte har reda på innebörden av de sociala förmåner av olika slag som staten beviljar i olika sammanhang. Jag tror inte att detta är riktigt. Folk har mycket väl reda på vad som beslutas i det ena eller andra avseendet. Man behöver därför inte göra någon särskild film för att låta folk få reda på detta. Ty man har konsulenter, tidningar och kringfarande politiska ombudsmän, som tala om alla de olika förmåner som beviljas. Det är således redan nu mycket väl sörjt för att allmänheten får reda på sina förmåner av olika slag. Detta framgår också av att statskassan påfrestas alltmer genom de anslag som begäras i det ena avseendet efter det andra. Någon särskild upplysningsfilm på detta område är därför enligt min uppfattning onödig. Såvitt jag förstod var detta motivet för herr Lundbergs anförande. Jag menar under sådana förhållanden att hans krav saknar grund. Jag tycker för min del att det inte är riktigt att slösa med statens medel för detta ändamål, då de sociala förmånerna ändå komma till folks kännedom.

Herr talman! Jag vidhåller mitt tidigare yrkande.

Herr LUNDBERG: Herr talman! Ja, det är väl speciellt detta om upplysning

som herr Rubbestad hajar till inför. Herr Rubbestad ansåg nu att det i stället skulle vara konsulenter, tidningar och politiska ombudsmän som skulle sköta denna upplysningsverksamhet. Men eftersom man genom filmen kan ge folk en närmare och mer konkret upplysning, som dessutom är fullt objektiv, vilket inte alltid är fallet med tidningar och inte heller med de politiska ombudsmännen, så måste väl ändå herr Rubbestad, även om han är rädd för ordet upplysning, inse att denna filmverksamhet har en uppgift att fylla i det svenska samhällslivet.

Herr MÅRTENSSON i Uddevalla: Herr talman! Bara ett par ord. Herr Rubbestad gjorde gällande att man borde kunna använda statens pengar till bättre och förnuftigare ändamål än att spela in upplysningsfilmer. Ja, på den punkten kan det naturligtvis råda delade meningar.

Jag har för min del den bestämda uppfattningen att de filmer, som hittills inspelats, varit av mycket stort värde. De ha fyllt ett bra ändamål i upplysningshänseende. Jag ställer mig emellertid ganska tveksam till frågan om denna verksamhet får samma värde, ifall det kommer till stånd en massproduktion av sociala upplysningsfilmer. Jag tror därför att det klokaste är att begränsa denna verksamhet till vissa betydande avsnitt av den sociala verksamheten. Om man kommer att gå utanför denna gräns i alltför stor utsträckning, då är jag rädd för att verksamheten i fråga förlorar i värde.

Herr talman! Jag har bara velat säga dessa ord. Jag ber samtidigt att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den vid punkten fogade reservationen; samt 3:o) bifall till de i ämnet väckta motionerna; och blev ut-

skottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 84—86.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 87.

Lades till handlingarna.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

§ 11.

Kapitalinvesteringar för kommunikationsverken.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1952/53, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16.

Järnvägsbyggnader m. m.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr ÖSTLUND: Herr talman! Under denna punkt har jag jämte ett par medmotionärer väckt tvenne motioner rörande dels den fortsatta elektrifieringen av statsbanenätet och dels förslaget att verkställa utbyggnad av revisionsverkstaden för rälsbussar i Örebro. I anledning därav ber jag att få säga några ord.

I sitt förslag till Kungl. Maj:t har järnvägsstyrelsen på ett undantag när icke ansett sig ha anledning frångå den plan i fråga om elektrifieringen av statsbanenätet, som framlades 1949. Det enda undantaget innebär att linjen Långsele—Härnösand skall elektrifieras före linjen Bastuträsk—Skelleftehamn. Skälet härför är enligt järnvägs-

styrelsen vissa tidtabellsmässiga hänsyn ävensom vissa svårigheter i fråga om övergång från ång- till elektrodrift. Även om dessa skäl för en utomstående icke förefalla vara tillräckligt bärande, har man icke anledning misstänka att järnvägsstyrelsen här icke handlat på ett sätt som kan vara ekonomiskt försvarbart.

Nu har emellertid utskottet i sitt utlåtande sagt att järnvägsstyrelsen under hand meddelat sig ha för avsikt att under nästa budgetår, alltså budgetåret 1953/54, framlägga förslag om elektrifiering av linjen Bastuträsk—Skelleftehamn. Med hänsyn härtill och då man har anledning anta att denna järnvägsstyrelsens avsikt även kommer till verkställighet, skall jag här icke göra något yrkande. Jag vill dock passa på tillfället att understryka angelägenheten av att denna bandel snarast möjligt kommer att elektrifieras särskilt med hänsyn till den mycket starka trafik — såväl persontrafik som godstrafik — som förekommer på densamma.

Vad sedan gäller förslaget att bygga ut revisionsverkstaden i Örebro kan jag på denna punkt icke vara lika säker på att järnvägsstyrelsen här handlat på ett sätt, som kan vara ekonomiskt försvarbart. Skälet för järnvägsstyrelsens ståndpunkt är att det skulle vara mycket billigare att verkställa reparationer i Örebro än vid en verkstad i Norrland. Detta resonemang förefaller åtminstone en utomstående vara ganska orimligt, då man samtidigt vet att så gott som alla rälsbussar, som gå på linjer tillhörande statens järnvägar, ha tillverkats vid verkstäder i Norrland, nämligen verkstäderna i Umeå och Örnsköldsvik. Då förefaller det ganska märkligt att man inte skulle kunna verkställa reparationer i Norrland, eftersom det skulle bli så mycket dyrare.

Jag skall inte här ta upp någon debatt om detta problem. Jag har med dessa ord velat uttala mitt tvivel om det

Biltrafik.

kan vara ekonomiskt fördelaktigare att bygga ut verkstaden i Örebro i stället för att förlägga en liknande verkstad på lämplig plats i Norrland.

Även en annan synpunkt träder fram i bilden, när denna fråga diskuteras, nämligen beredskapssynpunkten. Man kan fråga sig om det från denna synpunkt kan vara riktigt att centralisera reparationsverkstäderna till en plats, som är belägen i mitten av Sverige. Det är dock en sträcka på något över 150 mil, som en del rälsbussar måste sändas för att erforderliga reparationer skola kunna verkställas. I händelse av krig eller krigsfara kan det bli ganska svårt att ha verkstäderna centraliserade på detta sätt. Med hänsyn härtill skulle jag vilja göra det uttalandet att järnvägsstyrelsen vid den fortsatta planläggningen av revisionsverkstäderna även måtte ta beredskapssynpunkten under övervägande.

Herr talman! Jag skall inte ta kammarens tid i anspråk längre. Jag har med dessa ord endast velat göra ett uttalande till protokollet. Jag har intet yrkande.

Herr MALMBORG i Skövde: Herr talman! Då det inte ställts något annat yrkande än utskottets, finns det ingen anledning för mig att ingå på en närmare motivering för utskottets förslag. Jag ber därför i korthet att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Vad utskottet i punkten hemställt bifölls.

Punkterna 17—19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20.

Biltrafik.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under kapitalbudgeten, punkt 20, föreslagit riksdagen att under rubriken Biltrafik för budgetåret 1952/53 anvisa vissa i statsrådsprotokollet angivna

investeringsanslag å tillhopa 14 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Petrén m. fl.* (I: 30) och den andra inom andra kammaren av fru *Sandström m. fl.* (II: 38), i vilka hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts under förevarande punkt gjorda hemställan om anslag till förvärv av bil-linjer;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Svärd* och *Bergh* (I: 258) och den andra inom andra kammaren av herr *Birke* och fröken *Wetterström* (II: 367), i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag å 2 000 000 kronor till förvärv av billinjer, dels till anskaffning av bilmateriel anvisa allenast 9 400 000 kronor, dels ock till garage- och verkstadsbyggnader åt statens järnvägar anvisa allenast 1 500 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 258 och II: 367, i vad de avsåge förevarande anslag, till Garage- och verkstadsbyggnader för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 258 och II: 367, i vad de avsåge förevarande anslag, till Anskaffning av bilmateriel för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 10 500 000 kronor;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 30 och II: 38 samt I: 258 och II: 367, sistnämnda båda motioner i vad de avsåge förevarande anslag, till Förvärv av bil-linjer för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Biltrafik.

Reservationer hade avgivits:

a) av herrar *Ohlon, Bergh, Axel Andersson, Boman* i Kieryd, *Svensson* i Ljungskile, *Ståhl, Kollberg* och *Birke*, vilka ansett, att utskottet bort under III hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 30 och II: 38 samt I: 258 och II: 367, sistnämnda båda motioner såvitt nu var i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till förvärv av billinjer;

b) av herr *Rubbestad*, utan angivet yrkande.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Fru SANDSTRÖM: Herr talman! I statsutskottets utlåtande angående statens järnvägars investeringsbehov behandlas bl. a. en motion med begäran om att det anslag, som begäres för inköp av privata billinjer, skall avslås. Utskottets majoritet synes kunna garantera att SJ:s permanenta behov av ett par miljoner för inköp av privata busslinjer inte alls är »uttryck för målmedveten monopolsträvan». Herr talman, måtte det inte vara förmätet av mig att fråga vad SJ:s krav är annat än ett uttryck för målmedveten strävan efter just en monopolställning. Utskottet säger visserligen att det ständiga utvidningsarbetet i fråga om den statliga linjetrafiken är en fråga om »rent praktiska övertväganden», men kan det inte tänkas att dessa »praktiska» övertväganden har lett in på just monopollinjen. Det kan ju tänkas vara praktiskt för ett företag att bli av med konkurser, men på andra områden anses en sådan praktisk syn, om den drives långt, vara ganska krass.

Som ett av argumenten för att man inte ens vill ta upp de påpekanden, som gjorts i motionen nr II: 38, anför utskottet att motioner av samma innebörd väckts både i fjol och året dessförinnan utan att vinna riksdagens bifall. Det är alldeles riktigt att avslagsmotioner väckts tre år å rad, men det förhållandet att motionerna blivit av-

slagna torde inte helt kunna tas som bevis för att vad som i motionerna anförts saknar värde. Ända sedan 1935 har SJ — med några års undantag — erhållit genomsnittligt ett par miljoner till inköp av biltrafiklinjer. I 17 år har alltså denna inköspolitik förts — utan att det blivit fråga om någon monopolisering, anser utskottet.

Det ursprungliga argumentet på 30-talet var att SJ måste få pengar till att köpa upp busslinjer för att skydda sig för konkurrensen. Sedan ett uppehåll i anslagsbeviljandet skett i början av 40-talet framhöll SJ, att medel åter måste ställas till förfogande för att »det skulle bli möjligt för statens järnvägar att skydda sig för en ur allmän synpunkt skadlig konkurrens». Jag skall med herr talmannens tillåtelse be att få rikta en direkt fråga till utskottets talesman: Föreligger verkligen detta konkurrensshot i dag? Kan ett sådant konkurrensshot föreligga samtidigt som departementschefen deklarerar, att trafiken på järnvägarna nått det maximala kapacitetsutnyttjandet?

Om det i dag förhåller sig så, att järnvägarna inte är hårt trängda av konkurrens från den privata linjetrafiken på landsvägarna utan har fullt upp med att klara trafikbehovet på den spårbundna delen av sin verksamhet, vad är då det bärande argumentet? Utskottet säger att det är fråga om praktiska synpunkter, men är det praktiska synpunkter från allmänhetens synvinkel eller från SJ:s synpunkt som företag? I den motion jag står för har antytts, att SJ kunnat utan vidare höja taxorna inom områden, där den privata trafiken helt utplånats och SJ alltså fått lokalt monopol. Får jag fråga utskottet om det alltså är dessa förhållanden, som man anser vara så värdefulla ur praktisk synpunkt, att man anser dem vara självklara som argument för att SJ allfort skall få de obligatoriska miljonerna för fortsatt utvidgning av de lokala monopolerna?

Biltrafik.

För egen del anser jag att de avslagskrav på anslagen till SJ för här ifrågasvarande ändamål, som jag nu tre år å rad rest i denna kammare, med varje år fått större skäl för sig. Att riksdagens majoritet är från år lämnat mina krav utan avseende har inte kunnat rubba min tro på att den princip, jag hävdar, är riktig. Jag tvekar därför inte att år från år ge denna min mening till känna. Därför ber jag också, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr ÅKERSTRÖM: Herr talman! Jag vill börja med att citera en del av vad utskottet har sagt. Motionären, som nu haft ordet, har ju också citerat någon del därav. Utskottet säger nu med anledning av denna motion, som väckts flera år å rad: »Enligt utskottets mening måste den av statens järnvägar bedrivna biltrafikrörelsen betecknas som ett värdefullt komplement till den egentliga järnvägsdriften. Det framstår därför såsom fullt naturligt, att järnvägsstyrelsen söker samordna denna trafik på mest rationella sätt, vilket ofta blott är möjligt genom förvärv av angränsande privata linjer.»

Motionärerna ha i år underbyggt sitt yrkande med ett resonemang, som ju också motionären nu återupprepar, där man tagit upp exempel från förortstrafiken vid Stockholm, vid Göteborg—Kungsbacka och Malmö—Lund. Ur detta har man fått fram att järnvägens ingripande i form av förvärv av billinjer har lett till en försämring efter det SJ tagit hand om busslinjerna, i varje fall i vad avser kostnaderna för att resa med dessa bussar. Man har dessutom byggt under yrkandet med ett resonemang om antalet bussar här i landet. Man har i motionen sagt, att linjetrafikutövarnas organisation kan anses representera ett antal av 2 600 bussar. Vidare anför man motsvarande siffra för SJ med dotterbolag och postverket. Den senare uppgiften är i stort sett rik-

tig, men den förra bör bli föremål för en kommentar.

Vi hade här i landet den 31/12 1951 cirka 8 000 bussar. SJ med dotterbolag ägde 1 982 och postverket 195. Bussarna i statlig ägo voro sålunda 2 177. I kommunal ägo fanns ett antal som motsvarar 16 procent. Vi hade dessutom bussar till ett antal av 1 938, som motionären inte redovisat men som äro att betrakta såsom bussar i enskild ägo. Enligt denna statistik få vi sålunda klart för oss, att i enskild ägo finnas 57 procent av samtliga bussar och i statens — SJ:s med dotterbolag och postens — 27 procent. Om vi då inte behöva resonera om de kommunalägda, så har det ju sitt intresse att stanna inför dessa siffror för att se, huruvida reservanternas antagande är riktigt, att man snart är framme vid något av en dominans för staten och att man strävar mot ett statsmonopol när det gäller landsvägstrafiken.

Beträffande det resonemang i övrigt, som förts från motionärernas sida och jämväl från reservanternas, att SJ bör liksom hålla sig inom den spårbundna trafiken och sluta upp att intressera sig för landsvägstrafiken, så hör jag till dem som mena att det är ett verklighetsfrämmande resonemang. Om man vill försöka ordna trafiken här i landet på ett lämpligt sätt, måste man ge SJ rättighet att där det ur rationaliserings-synpunkt kan anses försvarligt och ur det allmännas synpunkt även är fördelaktigt komplettera järnvägsdriften med biltrafik. Det gäller sålunda inte bara bussar. Vi känna till en mängd exempel. Jag vet att i de petita, som järnvägsstyrelsen inlämnade till Kungl. Maj:t och varpå propositionens framställning grundar sig, framhölls att man från järnvägsstyrelsens sida hade möjlighet att förvärva företag, som i köpeskilling representerade ett belopp av 5 miljoner kronor, och att förvärv av alla de företag, som representerade denna köpeskilling, gott kunde försva-

Biltrafik.

ras med hänsyn till att det skulle vara rationellt inte bara ur SJ:s utan även ur det allmännas synpunkt. Här har man i alla fall nöjt sig med 2 miljoner kronor.

Det förekommer dessutom ofta att deputationer uppvakta SJ och vilja att SJ skall ta hand om en busslinje, vars ägare inte längre vill fortsätta att uppehålla driften. Det kan förekomma att han vill dra sig tillbaka på grund av åldersskäl och att han inte har några familjemedlemmar, som vilja ta sig an denna uppgift. Så inträffar det då, att en deputation, som kan ha ett kommunalt inslag och där kanske i något fall majoriteten består av folkpartister, går till SJ och säger: »Vi vilja nu att SJ skall ta hand om denna busslinje. Vi tro nämligen, att om SJ tar hand om den ha vi garantier för att trafiken skötes bättre än om någon enskild skulle ta hand om den.» Detta är ett verkligt förhållande, som har inträffat.

Vidare inträffar det, att SJ faktiskt på sina håll har ett betydande bussnät men att det finns någon sidolinje, som kan anses komplettera hela detta system, och att ägaren till denna linje vill sälja densamma. Att i ett sådant fall införliva denna sidolinje med SJ:s bussnät måste vara en fullt försvarlig åtgärd, och att motsätta sig detta måste jag beteckna som oförnuftigt. Om SJ inte skulle få något anslag till inköp skulle de inte kunna handla förnuftigt. Detta är sålunda motionärernas mening, men utskottet har ansett att det är omöjligt att följa motionärerna på den punkten.

Vi veta att det är på det sättet, att SJ:s rationaliseringssträvanden nog för framtiden måste inriktas på att lägga ned i varje fall persontrafiken på en del kortare järnvägssträckor. När man från järnvägens sida skall göra detta, så är det lämpligast att förfara på det sättet, att indragningen föregås av en överflyttning av persontrafiken till buss på landsväg. Det måste vara rim-

ligt att SJ då har i sin hand resurser att göra detta. Och när man har möjlighet att till rimligt pris förvärva kanske en redan befintlig linje, som går parallellt med denna järnväg, så måste det ur SJ:s och ur hela folkhushållets synpunkt vara försvarligt och riktigt att göra det.

Beträffande vad jag nämnde i början av mitt anförande om motionärernas påstående att SJ:s förvärv av busslinjer i Stockholms förorter, Göteborg—Kungsbacka och Malmö—Lund — inköpen skedde ju rätt långt tillbaka i tiden — skulle ha försämrat möjligheterna för den resande allmänheten, så är det ju också på det sättet, att SJ har busslinjer som inte äro någon god affär och man har busslinjer som äro en bra affär. Här har man ju möjlighet att utjämna. Om man skulle tänka sig, att hela landets bussnät skulle vara splittat på en mängd ägare, skulle ju en del äga mycket lukrativa företag och andra äga dåliga företag. I vissa fall skulle trafikunderlaget vara så litet att man fick lägga ned busslinjen, och i andra fall tjänade man stora pengar. Hela vår strävan i det svenska samhället har dock fått en sådan inriktning, att det kan sägas vara riktigt att även på detta område beträda vägar som möjliggöra en utjämning.

I de i motionen omnämnda fallen, som jag nyss var inne på, var det så att SJ var nödsakat att genomföra eller i varje fall genomförde extra nedsättningar i biljettpriserna på järnväg. Detta innebar i grund och botten det samma som att SJ under den tiden subventionerade de resande. SJ gjorde betydande förluster under hela denna tid. Frågan gäller om vi skola anse det vara riktigt av SJ att vidmakthålla ett system för taxesättningar, som gynnar tätorterna och de rikare delarna av landet och låter alla vara med om att bära kostnaderna härför? Skola vi vara beredda att ansluta oss till den uppfattningen? Jag måste säga att jag inte

Biltrafik.

är det, och jag tror inte utskottsmajoriteten heller är det, utan den har nog större förståelse för den uppfattningen, att SJ inte kan fortsätta att ge dessa grupper av trafikanter dylika favörer hur långt som helst.

Med det sagda anser jag mig också, herr talman, ha givit svar på de frågor som motionären ställde, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru SANDSTRÖM: Herr talman! Jag skall börja med vad herr Åkerström sade om att det inte skulle gå att samordna biltrafik och järnvägstrafik med mindre än att SJ rör om företagen i fråga. Jag är aldeles säker på att man skulle kunna få till stånd ett slags samtrafik — jag tror att den också finns — och jag är också säker på att man skulle kunna utforma taxebestämmelser och sådant i samarbete med de privata företagen. Det finns ingenting som säger, att det skulle vara omöjligt eller att de privata företagen skulle ha ställt sig avvisande.

Sedan vill jag säga en annan sak. Är efter år står vi här och tragglar med dessa siffror om antalet bussar, och man vill göra gällande att jag har redovisat felaktiga siffror. De siffror jag har redovisat i år liksom tidigare avser de bussar, som finns registrerade i linjetrafikutövarnas organisation, Svenska omnibusägareförbundet. Att det utanför denna finns en hel del bussar är klart, men de går inte i linjetrafik. Inte menar jag att vi skall här räkna in de bussar, som exempelvis skogsindustrierna använder för att transportera arbetare från och till arbetet eller andra sådana bussar, som egentligen inte hör hit. Om man räknar de bussar som går i linjetrafik, blir procentsatserna annorlunda; det kan vi aldrig komma ifrån.

Sedan säger herr Åkerström att SJ väl också måste ha rättighet att ha busslinjer i gång. Jo, det kan man kanske säga, men det är dock ett faktum att

statens järnvägars linjetrafik har andra rättigheter än den privata. SJ har rätt att själv utforma sina taxebestämmelser utan att behöva gå till länsstyrelsen och behöver inte begära koncession hos länsstyrelsen utan får göra det direkt hos Kungl. Maj:t. Jag vill peka på att det också sedan investeringskatten infördes är en väsentlig skillnad mellan privata linjetrafikutövare och SJ så till vida som omkostnaderna ställer sig helt annorlunda. Någon konkurrens på lika bas finns i varje fall inte.

Statens järnvägar har nu nöjt sig med 2 miljoner kronor, säger herr Åkerström. Ja, det har de gjort varje år. Om jag inte minns fel har de visat att de behövde 9 miljoner. Att de då har nöjt sig med 2 miljoner beror kanske på att de inte har möjlighet att på ett enda år sluka upp alla de trafikföretag, som ligger inom räckhåll eller som man planerat att köpa. Man har väl därför ansett, att det är en rimlig takt att gå fram med 2 miljoner kronor per år.

Herr Åkerström sade sedan en sak som jag tycker är intressant, även om den inte hör hit. Han sade, att det har förekommit att folkpartister har bett SJ överta busstrafik. Vid debatten i fjol visade jag att SJ hade en del underliga metoder att försöka förvärva bilinjer, men jag trodde inte SJ sysselsatte sig med att ta reda på den politiska hemvisten hos de människor som säljer bussar till dem eller begär att det skall öppnas nya linjer eller vad det var herr Åkerström avsåg.

Sedan talas det alltid om de där små linjerna, som går parallellt med SJ:s linjer och som därför köps upp. Det är inte på det sättet. Ibland säges det att det är fråga om busslinjer som ligger inom SJ:s trafikområde, men trafikområdet är oerhört stort, och det är inte bara fråga om parallellinjer. Detta är argument som ideligen kommer tillbaka.

Herr Åkerström säger att det blir så oändligt mycket bättre när SJ tar hand om trafiken. Det finns en utredning

Biltrafik.

inom SJ som visar, att SJ på ett 70-tal slräckor har ökat taxorna sedan de köpt upp de privata linjerna. Herr Åkerström förklarar detta på det sättet, att om inte det hade skett skulle vi ha måst subventionera de resande med skattemedel. Att kalla det för subvention att man sänker priserna för att konkurrera ihjäl sina konkurrenter och mena att man skall ha monopol för att slippa dessa subventioner, det är också en tolkning, men den tolkningen får herr Åkerström stå för. Jag kan inte godta den.

Jag kan ge exempel på det motsatta förhållandet. Det finns en liten plats som heter Bondstorp, där SJ hade hand om trafiken men drog in en linje. Det blev ett stort opinionsmöte som krävde att SJ skulle upprätthålla trafiken, men SJ förklarade att det inte lönade sig. Så ädelmodiga är nog inte ens statens järnvägar som herr Åkerström här vill göra gällande.

Herr talman! Jag är medveten om att denna debatt, som återkommer år efter år, är rätt fruktlös. Majoriteten anser att SJ skall ha ett anslag för att socialisera bussnätet, och jag förmodar att utgången blir densamma i år som tidigare. Icke förty yrkar jag bifall till reservationen. Jag kommer kanske med tiden att göra som den bekante romaren Cato, som hade ett stående yrkande, och jag vill säga att jag i det fallet inte skäms att ideligen återkomma, även om jag i någon mån skulle bli lik Cato.

Herr ÅKERSTRÖM: Herr talman! Jag skulle vilja ställa en motfråga till motionären angående antalet bussar, som ägas av enskilda men dock inte registrerats av bussägarnas organisation. Fru Sandströms resonemang föreföll att gå ut på att det bland dem inte fanns någon med linjerättighet. Jag har en uppgift som går i annan riktning.

Fru Sandström föreföll att vara generad över att det har funnits folkpartister med i dessa delegationer, som ha

uppvaktat järnvägsstyrelsen, och jag kan förstå henne.

När det sedan gäller frågan om järnvägsstyrelsens taxor, service o. s. v. i busstrafik, tror jag att en objekiv undersökning, i vilken fru Sandström kunde vara med som observatör, skulle komma fram till att SJ i stort sett sköter sina åligganden minst lika bra som den enskilda busstrafikens utövare.

Det har sagts tidigare, att vi här i landet sträva mot ett rationellt utnyttjande av våra kommunikationsmedel och att staten på något sätt måste få vara med och styra denna utveckling till gagn för hela folkhushållet. Jag har tidigare betonat att vi nog måste räkna med statens järnvägar såsom det organ, som skall hjälpa till att styra denna utveckling i riktning mot ett samordnande och ett mera rationellt utnyttjande av våra kommunikationsmedel till gagn för folkhushållet och hela landets befolkning.

Fru SANDSTRÖM: Herr talman! Herr Åkerström säger att jag var generad över att folkpartister har uppvaktat SJ. Det var jag inte, men däremot skulle jag vara djupt generad om jag i ett sådant resonemang som detta skulle stå och tala om folks privata politiska åsikter, ty det har ju i detta fall icke någonting med saken att göra.

Herr Åkerström säger, att SJ sköter sina åtaganden minst lika bra som de privata trafikutövarna. Alltså, därför att SJ sköter sig minst lika bra, bör de få fortsätta att köpa upp de privata företagen.

Slutligen kom herr Åkerström in på någonting, som jag anser vara pudelns kärna i denna årligen återkommande fråga. Han talade om vad som är till gagn för hela folkhushållet. Då är han alltså inne på själva principfrågan. Vi berörde den i debatten 1950, då jag, om jag inte minns fel, ställde en fråga om denna princip. Vid detta tillfälle sade den dåvarande talesmannen för utskot-

Biltrafik.

tet: »Man kan naturligtvis ha skilda meningar om i vilken takt statens övertagande av de enskilda företagen bör ske, men det är knappast en principfråga. Såsom jag tillät mig säga i mitt första anförande, blir principfrågan i egentlig mening aktuell först när det förutsättes en nyordning på detta område.» Jag skall nu be att få fråga utskottets ärade talesman: När kommer denna debatt om en nyordning? Kommer principen om huruvida ifrågavarande trafik skall bli helt förstatligad eller om det fortfarande även skall finnas privata företag på området, att bli föremål för debatt först sedan SJ har fått sitt monopol eller skall denna debatt om en nyordning komma tidigare?

Det vore av stor vikt att få klarlagt, dels hur fort man tänker sig att monopoliseringen på detta område skall försiggå, dels om det verkligen är så, att vi en gång för alla har gått in för att det skall ske ett förstatligande av den privata trafiken. Det vore av stort värde att i dag få ett besked på dessa båda punkter.

Herr ÅKERSTRÖM: Herr talman! Om vi skulle komma överens om att SJ finge fortsätta att förvärva bilinjer för ett belopp av 2 miljoner kronor om året, skulle det i alla fall dröja ungefär 100 år innan SJ hade fått någon monopolställning. Sedan kan man naturligtvis ha olika meningar om vad som menas med monopol — i motionärernas skrivning användes uttrycket dominans.

Detta kan kanske vara tillräckligt svar på fru Sandströms första fråga. Vad beträffar den andra frågan, som fru Sandström framställde, blir den väl aktuell först när SJ begär mycket större belopp än 2 miljoner kronor om året, för hithörande ändamål.

Fru SANDSTRÖM: Herr talman! Kommunikationsministern förde redan i följ fram siffran 100 år, som herr Åkerström nu upprepar när han säger, att med ett

anslag av 2 miljoner kronor om året skulle det ta 100 år innan SJ fått någon monopolställning. Jag skall be att interpellationsvägen senare få rikta en fråga till herr kommunikationsministern för att få bättre klarlagt vad som ligger bakom siffran 100 år. Jag hoppas att på det sättet få ett fylligare svar, och jag skall därför inte nu ingå i något vidare resonemang med herr Åkerström.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den vid punkten fogade reservationen av herr Ohlon m. fl.; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fru Sandström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 20:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen av herr Ohlon m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Fru Sandström begärde emellertid rösträkning, vadan vote-

ring medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 137 ja och 67 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 21—38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till vissa skyddsarbeten å Uppsala domkyrka m. m.;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser kapitalinvesteringar inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för budgetåret 1952/53 av underskottet för luftfartsfonden; och

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för professorer och vissa andra akademiska lärare m. fl. jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen Rädda barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter;

nr 16, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser angående beskattning av periodiskt understöd samt om rätt att vid taxering till inkomstskatt åtnjuta avdrag för vissa studiekostnader;

Sexualbrottslingarnas behandling.

nr 18, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i förordningen om nöjesskatt; och

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 28 maj 1943 (nr 259) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å vin; samt

första lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner om utredning rörande redovisning och revision för koncerner.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 13.

Sexualbrottslingarnas behandling.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om planläggning av åtgärder för sexualbrottslingarnas behandling m. m.

Första lagutskottet hade till behandling förehäft en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 296, av fru *Gärde Widemar* och herr *Ståhl*. I motionen hemställdes, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att det måtte uppdragas åt statens medicinska forskningsråd eller annan lämplig myndighet att planlägga den forskning och de övriga åtgärder, som kunna anses lämpliga och behövliga i syfte att bereda bättre möjligheter till behandling av sexualbrottslingar samt ökat skydd för dessas offer».

Utskottet hemställde, att riksdagen med bifall till förevarande motion, II: 296, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om planläggning och samordning av den forskning som kunde anses lämplig och behövlig i syfte att bereda bättre möjligheter till behandling av sexualbrottslingar.

Sexualbrottslingarnas behandling.

Reservation hade avgivits av herrar *Hedlund* i Östersund, *Ahlkvist*, *Olofsson*, *Herbert Hermansson*, *Olsson* i Mellerud, *Johansson* i Norrfors och *Landgren*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att förevarande motion, II: 296, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr HEDLUND i Östersund: Herr talman! Den motion som nu behandlas har varit föremål för riksdagens behandling år 1949, 1950 och 1951. Så sent som för tre månader sedan behandlade riksdagen samma framställning, och motionen föll då i första kammaren.

Jag förstår att det år 1949, när sexualbrotten florerade som kraftigast, i synnerhet här i Stockholm, blev en panikstämning och att man i riksdagen körde fram med motion på motion för att söka komma till rätta med problemet. Sedan dess har det varit relativt lugnt på området. Utredningar visa också att sexualbrott är den grupp av brott, där återfall förekommer minst. Därmed har jag inte sagt att det inte kräves en lagstiftning för behandling av sexualbrottslingar.

Den panikstämning, som förekom 1949 och därefter, bör man dämpa. I storstäderna lever tydligen familjerna ständigt i en fruktansvärd skräck för de s. k. fula gubbarna. Ja, varna gärna barn och ungdom för sådana, men på ett förnuftigt sätt. Och riksdagen bör inte heller hålla vid liv en opinion, som inte för ögonblicket är påkallad.

Utskottet föreslår nu att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t inspirerar statens medicinska forskningsråd att gripa sig an problemet om sexualförbrytarnas behandling. Redan nu ägnar sig vetenskapsmän åt denna uppgift. Forskning pågår, och från det håll, där den utföres, har vi inte försport något rop

på hjälp från det allmänna för att driva denna forskning.

Dessutom kommer straffrättskommittén och strafflagberedningen, enligt vad som framgick av fjolårets utskottsutlåtande, att redan under innevarande år framlägga ett betänkande, vari frågan om straffrättsliga regler för sexualbrottslingar behandlas. Jag tycker att man då kunde vänta till denna utredning kommer, i synnerhet som både strafflagberedningen och straffrättskommittén har haft ett intimt samarbete med forskare på området. Att begära, att statens medicinska forskningsråd skall söka inspirera och intensifiera forskningen för just denna lilla grupp av abnormbrottslingar, förstår inte jag, då så många andra abnormbrottslingars behandling borde bli föremål för samma utredning och undersökning. Dessutom bör ju statens medicinska forskningsråd fritt få bestämma över och stödja den forskning, som det finner påkallat att igångsätta, eller som nu pågår på området. Det finns forskare på detta område. Forskningen pågår och forskningsrådet har i sina statuter bestämmelser om på vilket sätt forskningen skall stödjas. Men det finns också annan medicinsk forskning, som betyder mycket, mycket mera för samhället och den enskilde. Skall den ersättas på detta sätt genom att man kör fram en liten grupp abnormbrottslingar, som man vill finna lämplig behandling för? Jag skulle kunna rada upp en hel del forskningsområden, som är viktigare än detta, men jag finner det olämpligt att riksdagen befattar sig med i vilken ordning och på vilket sätt medicinsk forskning skall ske.

Det finns, herr talman, enligt min mening inga som helst skäl att bifalla motionen, och därför yrkar jag bifall till den reservation, som finnes fogad till betänkandet.

Fru GÄRDE WIDEMAR: Herr talman! Av herr Hedlunds i Östersund anföran-

Sexualbrottslingarnas behandling.

de verkade det, som om herr Hedlund ville bagatellisera sexualbrottsligheten i landet. Herr Hedlund talade om den panikstämning, som fanns 1949, och om den lilla gruppen abnormbrottslingar. En statistik, som gjordes i utskottet under hösten, visar, att antalet sexualbrott varit ungefär oförändrat hela tiden. Det har alltså inte blivit någon minskning, som man skulle kunna tro av herr Hedlunds anförande, utan brottsligheten är konstant på detta område.

Jag skall inte ta kammarens tid i anspråk i år också genom att tala om de stora skador, som åstadkommes på barn och ungdom av dessa brottslingar, utan jag skall bara påpeka, hur skiftande herr Hedlunds inställning till denna fråga har varit vid de tre olika tillfällena, då frågan varit före i riksdagen.

Det första året ville herr Hedlund, att det skulle ske en utredning på detta område, men ansåg inte att det var nödvändigt att denna företogs på särskilt uppdrag av riksdagen. Han ansåg, att medicinalstyrelsen och socialstyrelsen utan någon sådant uppdrag skulle verkställa en utredning av frågan.

Andra året ville herr Hedlund, att man skulle avvakta straffrättskommitténs och strafflagberedningens förslag i ämnet, men ansåg fortfarande, att det var av behovet påkallat att företaga en utredning i frågan och att försöka komma fram till ändrade förhållanden.

Nu i år har herr Hedlunds ståndpunkt ändrats därhän, att han inte längre anser frågan angelägen och motsätter sig en planläggning av forskningen på detta område. Det finns annan forskning, som är betydligt angelägnare, och han säger sig kunna räkna upp en hel rad områden, där det vore mera angeläget med forskning.

Så relativt som allting är, är det svårt att bedöma angelägenheten av en sak. Men om man går ut och lyssnar

på opinionen i landet, finner man, att folk, som har kontakt med dessa problem, anser dem vara ytterst angelägna, och att man är förvånad över att riksdagen inte tidigare tagit initiativ för att få till stånd en lösning av denna fråga.

Det skulle vara egendomligt, om riksdagen, som i alla fall anvisar medel till det statliga forskningsrådet, inte skulle kunna framställa en begäran om planläggning och samordning av forskningen på ett visst område. Det skall väl inte behövas, att riksdagen samtidigt anvisar medel. Det finns ju medel anvisade till forskningsrådet, och i den mån dessa medel inte förslår till de forskningsuppgifter, som forskningsrådet på grund av riksdagens begäran eller eljest anser nödvändiga, är det forskningsrådets sak att försöka få mera medel.

Vidare säger herr Hedlund, att man skulle eftersätta annan forskning. Här är inte fråga om att ge viss forskning företräde, utan riksdagen vill helt enkelt peka på att detta är en uppgift, som vi anser angelägen och som vi vill, att forskningsrådet skall utföra åt oss.

Herr Hedlund åberopade, att två forskare redan sysslade med denna forskning. Den ene av dem är professor Rylander. Han hördes av första lagutskottet i höstas, och det var på hans förslag, som vi då kom fram till att man skulle överlämna uppgiften till medicinska forskningsrådet. Han ansåg det lämpligt att forskningsrådet fick en sådan uppgift och att det skulle vara till stort gagn för frågan om så skedde.

Jag kan inte dela herr Hedlunds i Östersund uppfattning, att denna fråga kommit upp i riksdagen i någon sorts panikstämning. Frågan är fortfarande lika aktuell som den var för två till tre år sedan, och den kommer att vara lika aktuell till dess vi får en ändring på detta område.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sexualbrottslingarnas behandling.

Herr RYLANDER: Herr talman! Efter fru Gärde Widemars anförande är det kanske inte mycket att tillägga. I likhet med henne vill jag säga, att det är svårt att inse hur man skall kunna påstå att denna motion — liksom tidigare motioner i denna fråga — skulle ha tillkommit i något slags panikstämmning. Däremot kan man väl säga, att man i viss mån spekulerar i en sådan panikstämmning, när riksdagen är efter år underlåter att göra någonting i ett sådant ärende som detta. Man kan nämligen inte räkna med att enskilda forskare skola sätta sig ned och planlägga hela det vida fält, som kan komma i fråga för forskning på detta område. Varje enskild forskare är ju specialist på sitt lilla område. Avsikten är just, att man först skall göra en planläggning av hela forskningsområdet för att undersöka, i vilken ordning forskningsuppgifterna böra komma till utförande. En enda forskare kan inte göra detta, utan det måste vara en expertkommitté. Så går det också till när forskningsrådet gör en planläggning. Det tillsättes en expertkommitté, bestående av företrädare för olika forskningsområden, vilka då göra en översikt över hela fältet för att sedan sätta upp en plan över hela det forskningsarbete, som bör utföras. Sedan är det klart att denna forskning, liksom all annan medicinsk forskning, inte utan vidare kan komma i fråga när det gäller understöd. Det får bero på tillgången på medel, men det finns ingen anledning att ta upp denna fråga i detta sammanhang.

Förra året redogjorde jag mycket ingående för de särskilda skäl, som talade för att man skulle begära en planläggning och samordning av forskningen på just detta område. Jag skall inte trötta kammarans ledamöter med att nu upprepa denna långa redogörelse. Ledamöterna gävo då med mycket stor majoritet sin anslutning till utskottets förslag.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr HEDLUND i Östersund: Herr talman! Herr Rylanders sista anförande ger stöd åt den uppfattning, som jag företräder. Statens medicinska forskningsråd skall samordna och leda forskningen, den medicinska. Här pågår forskning av kända forskare. Forskningsrådet känner till deras verksamhet. Enligt forskningsrådets instruktion tillkommer det rådet att, utan att riksdagen säger någonting, samordna den medicinska forskningen genom rådet. Här gäller det både pengar och personaltillgång. Vi har inte så många forskare på detta område — i varje fall inte fler än att forskningsrådet säkert känner dem och kommer i kontakt med dem. Om man saknar pengar bör rådet anmäla detta. Första lagutskottet har möjlighet att ta initiativ till anslagshöjningar. Det får ske på annat sätt.

Jag vidhåller alltså mitt yrkande om bifall till reservationen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hedlund i Östersund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaran bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaran bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 92 ja och 101 nej, varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 14.

Föredrogos vart för sig:

andra lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckta motioner om nedläggning av socialförsäkringsbolagens bidrag till bestridande av omkostnaderna för försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens verksamhet;

tredje lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1943 (nr 431) om allmänna vägar, m. m.; samt

andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 8, över motion om utredning i syfte att åstadkomma likformiga betygsbeteckningar vid de nordiska ländernas skolor; och

nr 9, dels över motion om förlängd giltighetstid för tur och retur-biljett, som utfärdas för resa från och tillbaka till järnvägsstation norr om polcirkeln, dels ock över motion om utsträckning av giltighetstiden för tur och retur-biljett å järnväg.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 15.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen Rädda barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livsfrnödenheter;

nr 95, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser angående beskattning av periodiskt understöd samt om rätt att vid taxering till inkomstskatt åtnjuta avdrag för vissa studiekostnader;

nr 96, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i förordningen om nöjesskatt; och

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 28 maj 1943 (nr 259) angående omsättnings- och utskänkningskatt å vin.

Vidare anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till

dels riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 75, angående val av riksdagens justitieombudsman och hans ställföreträdare; och

nr 78, angående val av riksdagens militieombudsman och hans ställföreträdare;

dels ock riksdagens förordnanden:

nr 76, för revisionssekreteraren Folke Rudewall att vara riksdagens justitieombudsman;

nr 77, för lagmannen Tor Alfred Bexelius att vara riksdagens justitieombudsmans ställföreträdare;

nr 79, för rådmannen Erik Anton Wilhelmsson att vara riksdagens militieombudsman; och

nr 80, för hovrättsrådet Karl Hugo Henkow att vara riksdagens militieombudsmans ställföreträdare.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Frågeinstitutets utveckling.

Till Riksdagens andra kammare.

Undertecknad anhåller härmed om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 22—31 mars 1952, för enskilda angelägenheter ordnande.

Olivia Nordgren.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 18.

Anmäldes, att under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen:

nr 511, av herrar *Håstad* och *Hjalmarson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 78, angående prisutjämningsavgift m. m.;

nr 512, av herrar *Ohlin* och *Kristensson* i Osby, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 78;

nr 513, av herr *Åqvist m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 82, med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303);

nr 514, av herr *Svensson* i Vä, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 88, angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.; och

nr 515, av herr *Jacobson* i Vilhelmina, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 88.

Dessa motioner bordlades.

§ 19.

Frågeinstitutets utveckling.

Ordet lämnades på begäran till

Herr von FRIESEN, som yttrade: Herr talman! Jag har begärt ordet vid slutet av dagens föredragningslista för att fästa kammarens uppmärksamhet på en fråga av principiell innebörd, som berör vår arbetsordning. I början av detta sammanträde besvarade socialministern en enkel fråga framställd av fru Västberg, och det är själva frågeinstitutet, som jag tillåter mig att på detta sätt beröra.

När frågeinstitutet tillskapades i riks-

dagen var meningen den, att frågan skulle vara framställd på ett kortfattat sätt utan närmare motivering. Avsikten var också den, att det svar, som lämnades på frågan, skulle vara på samma sätt mycket kortfattat. Härigenom kunde man göra en skillnad emellan å ena sidan frågorna och å andra sidan interpellationerna. Interpellationerna skola ju vara motiverade. De skola på förhand läsas upp i kammaren, och kammaren skall också medgiva interpellationernas framställande. En annan väsentlig skillnad har ju också varit den, att det efter en interpellation kan bli möjlighet till en allmän debatt i kammaren. När en enkel fråga besvaras är detta icke medgivet annat än om kammaren vid varje särskilt tillfälle lämnar sitt medgivande.

Jag vill i detta sammanhang varna för att en ny praxis insmyger sig i kammarens arbete vid besvarandet av enkla frågor. Det är två saker, som äro mycket ovanliga när det gäller socialministerns besvarande av denna enkla fråga. Den ena är att svaret var alldeles för långt, betydligt längre än vad som avsågs, då frågeinstitutet införlivades med vårt parlamentariska system. Den andra ovanligheten, som jag kanske inte fäster mig så mycket vid — jag kan icke erinra mig ha sett det förut — är att svaret på frågan på förhand i stencil utdelats på kammarledamöternas bord.

Med andra ord: Här har på alla områden utom ett klagjorts, att det rör sig snarare om en interpellation än om en enkel fråga. Kammaren själv tillspetsade ju saken och markerade att det här förelåg en enkel fråga genom att inte bevilja ordet för en allmän debatt, trots att frågan var av en sådan räckvidd och av ett sådant allmänt intresse, att en diskussion kunde anses ha varit påkallad.

Jag har, herr talman, självfallet intet yrkande i detta sammanhang. Jag har bara velat påpeka detta förhållande och uttalar en förväntan, att man i fortsätt-

Frågeinstitutets utveckling.

ningen när det gäller de enkla frågorna återgår till den praxis, som har varit gällande tidigare, framför allt då med hänsyn till omfattningen av det lämnade svaret.

Härefter anförde:

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Jag har ingen erinran att framställa mot de allmänna reflexioner i detta ämne, som herr von Friesen just gjort. Jag har samma uppfattning, som han givit till känna, nämligen att det ligger i kammarens och desslikes i allmänhetens intresse att frågeinstitutet, som tillskapades för ett antal år sedan, bibehålles vid den karaktär, som var avsedd för detsamma, då det förankrades i kammarens arbetsordning.

Tyvärre måste man nog säga, att frågeinstitutet i praktiken kommit att icke oväsentligt snedvridas. Ansvaret härför måste nog i viss mån läggas på statsrådets ledamöter, som ofta givit en form åt sina svar på frågorna, som man nog inte tänkt sig, när frågeinstitutet ursprungligen konstruerades. Meningen var ju, att man med detta institut skulle söka införa ett nytt element i våra förhandlingar, ett element som man förväntade skulle leda till större livaktighet och större möjligheter att nå en omedelbar och snabb belysning av något spörsmål, som i den ena eller andra situationen hade särskild aktualitet. Därav följer ju att svaret från statsrådets sida skulle vara kort och expressivt, och att den replik, som frågeställaren sedan hade att lämna, också skulle vara kort och expressiv.

Tyvärre har utvecklingen gått dithän, att frågorna i många fall fått karaktären av interpellationer. Statsrådets svar har inte så sällan givits formen av långa historiska exposéer beträffande det spörsmål, som har varit föremål för en enkel fråga. Detta har ju inte alls varit avsikten, något som herr von Friesen just påpekat.

Jag menar, att frågeinstitutet är så värdefullt med hänsyn till dess möjligheter att berika debatten och att stimulera det allmänna intresset för vårt arbete, att man bör slå vakt om detsamma och akta sig för att medverka till en sådan ordning, som gör det till ingenting annat än en parallellföreteelse till interpellationsinstitutet.

Jag instämmer i herr von Friesens förhoppning, att det skall bli möjligt att återföra frågeinstitutet till de former och den betydelse man ursprungligen inlade i detsamma, när det konstruerades. Ansvaret för att en sådan återgång till en sundare ordning skall komma till stånd ligger helt naturligt i väsentlig mån hos statsrådets ledamöter.

Herr BRACONIER: Herr talman! Jag skall be att få ansluta mig till de synpunkter, som framförts av de två föregående talarna.

Häruti instämde herr *Edström*.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 2.25 em.

In fidem
Gunnar Britth.